

Capitulum primum

Incipit tractatus dubiorum ac difficultatum circa officium missæ et ad ea quæ ad debitam eiusdem celebrationem exiguntur frequentius occurrentium iuxta sacrorum canonum constitutiones. probatorumque doctorum firmitores atque tutiores sententias. resolutorius.

Capitulum primum De intentione collectoris: et materia tractanda. tractandorumque numero. distinctione atque ordine. duos continens articulos.

Articu. i. Premittens prefationem. intentum tractandaque exponentem

Prefatio

Officium quanto maius et dignius est tanto cum maiori cura. sollicitudine atque diligentia exercendum est. Gravius enim quis delinquit si exequendo circa hoc negligentiam. defectum. vel errorem aliquem admiserit. Inter omnia autem officia humane facultati commissa. non est aliquid maius. dignius aut difficilius. quam debita missarum celebratio. In qua sacramentum preciosissimi corporis et san-

Capitulum .j.

De psec **io. di. i.** **c. Suf**
ficit. **guinis** Ihesu christi redeptoris nostri psecratur
imolatur et sumit. **Sacro** canone attestate. **Nō**
modica inquit res est. vnā missam facere. **Et** val
de felix est. qui vnā digne celebrare potest. **Restat**
igitur vt nusq̃ cū grauiori periculo peccet. q̃ si in
executione hui⁹ dignissimi officij negligentia vel
error cōmittatur. **Eap**ropter vt sacerdotes simpli
ces qui noticiā canonum nō hñt. neqz semp facile
recurrat ad superiores suos aut ad viros doctos
habere possunt. meli⁹ cauere valeāt ne circa max
imum istud mysterium deficiant vel errent. **Et**
vbi aliqd̃ horū contigerit. debitis remedijs emen
dare sciāt. valde vtile atqz necessariū fore iudica
uimus. vt circa hec oportuna eis tradať instruc
tio. **Quod** vt lucidius fiat. circa singula que ad
debitam misse celebrationē exigunt. dubia frequē
tius occurrentia mouebunt. **Et** quorum resolu
tionibus. cōgrua ipsis defectibus et erroribus re
media atqz cautele poterunt adhiberi.

Arti. ii

Numero. distinctionē et ordinem tractā
doz. p dubij resolutionem prenotans.

Dubiū

Nō prenoticiam tractandorum premittit
tur hoc dubium.

Quot et q̃ ad debitā ac ordinatā dignissimi
sacri eucharistie ⁊ misse celebrationē reqrāt

i **Minister** siue sacerdos ad
celebrandum idoneus

ii **Locus** celebrandi pueniens.

b i

Capitulū .ij.

Solu. **Q**ui⁹ solutio est
N⁹ sunt nouem
gñalia. ad q̄ oia
necēaria reduci pñt

- iii **L**ep⁹ celebrādi congruū
- iiii **M**aterialia ad ornatū v^l
pgruentiā celebrationis
oportuna. vt vestes. vasa
et cetera huiusmodi.
- v **C**eremonie indicendis &
sgendis consuete.
- vi **M**ateria ad psecrādū ap
ta. scz panis et vinū
- vij **F**orma consecrationis
vtriusqz debita.
- viii **N**oticia intēōis ac rōis
eoz q̄ in missa dicuntur
- ix **I**ntelligentia rōis & sig
nificationis eoz q̄ in mis
sa & circa eam aguntur

¶ Circa hec. que dubia ac difficultates sepius ob
nient sacerdotib⁹ missas celebraturis aut celebra
tib⁹. per. ix. sequētia capitula illucidabitur.

¶ Capitulū secundū de dubijs occurrēti
bus circa ministrū siue personam ad cele
brādū idoneam quinqz includēs articulos

Arti. i. **S**ex dubia resoluens circa ministrum cele
braturum ratione ordinis et officij sui execu
tionis occurrentia.

- i **Q**uis sit minister idone⁹ ad celebrādū & cō
ficiendū siue psecrādū corp⁹ & sanguinē xpi.

Capitulu .ij.

Solu^o

Solus sacerdos rite ordinatus.

¶ Verum ille qui credit se rite esse ordinatus et tamen nō est rite ordinatus. conficiat hoc sacramentum.

Solu^o

De hoc nō habetur certitudo. pie tñ credi p̄t q̄ cōficiat virtute ecclē. et q̄ summ⁹ sacerdos suppleat defectū. et q̄ non permittat periculū imminere ecclesie et eam decipi

Dubiū iii

Quid agendum Si quis post inceptam missam habeat conscientiam q̄ non sit sacerdos rite ordinatus.

Solu^o

Si hoc contingat ante consecrationem. tunc dimittat missam imperfectam. aut conscientiam deponat.

Si post p̄secrationē p̄cedat. et postea superiorē suū accedat et casum ei exponat

Dubiū iiij

¶ Et heretic⁹. scismatic⁹. degradatus. infamis. irregularis. exco^o catus. interdict⁹. vel suspensus. possit conficere hoc sacramentum. et ordinate celebrare.

Solu.

Quilibet istoy potest conficere. sed nō debet. q̄ conficiendo peccat Et ita nullus ipsoz potest ordinate celebrare

v

Quid agendum sit. si quis post missam inceptam recorder se esse exco^o catum. de quo prius non habuit memoriam.

Solu.

Si contingat hoc ante consecrationem tutius est vt missam desec^o

b ij

Capitulum .ij.

rat. nisi graue scandalū timeatur.

Si vero post consecrationem. assumat propositum humiliter petendi absolutionem et satisfaciendi. et procedat in missa celebratione

vi **Q**uid agendum si quis post missam inceptam hēat remorsum de irregularitate.

Solu.

Si fiat ante psecrationem tutius est q̄ missam deserat. **S**i post consecrationem. doleat et proponat atq; conetur facere quod in se est et procedat.

Ar. ij.

Resoluens vi. dubia que incidunt circa dispositionem corporis ipsius ministri.

i **Q**trum sacerdos mutus vel loquela priuatus possit consecrare seu conficere hoc sacramentum.

Solu.

Non. **O**portet em̄ conficientem habere facultatem sermonis siue loquela. quaz si amiserit post susceptum ordinem. conficere non potest verba consecrationis et alia proferenda vel dicenda dicere.

ij **Q**trum habens aliquem alium defectum in corpore. possit missam celebrare.

Si h̄z aliquē defectū q̄ reddit eū inhabilē aut impotentē ad dicēdū vel faciendū ea q̄ ad debitā celebrationē exigunt. vt puta si careat visu. v̄l digitis q̄b⁹ tractare leuare v̄l frangi bz hostia. **V**el si h̄z aliū defectū notabilem. qui secundū iudiciū plari sui ordinarij generet scandalum si celebret. nō pos

Capitulum .ij.

test celebrare. quibus possit alia que sunt sacerdotibus ordinis exercere missam.

Solu. **iiij** **U**trum leprosus possit celebrare missam
Si non sit factus impotens per corrosionem membrorum potest celebrare in occulto.
Coram alijs tamen leprosis potest etiam in publico celebrare.

Dubiū iiij **U**trum patiens morbum caducū possit celebrare

Solu. **S**i cadat frequenter. vel emittat spumam aut vocem profusam non potest. **S**i vero raro cadat nec emittat spumam etc. potest dum non habeat coadiutorem sacerdotem
Utrum patiens fluxum sanguinis vel (dotem seminis liceat celebrare.

Solu. **L**icet. nisi aliud impedimentum obstet
Si quis talem fluxum sanguinis patiatur. ut suscepta in stomachum statim per secesum emittat. celebrare non debet.

vj **U**trum pollutus pollutione nocturna. possit licite
Solu? **P**ollutio nocturna quibus habet se celebrare considerata non sit peccatum ex eo quod absque usu liberi arbitrij contingit. tamen ratione sue cause habet quicquid peccatum annexum. est effectus vel signum. **P**ro primo consideranda est pollutionis nocturne causa.
Que triplex esse potest.

Prima est extrinseca spiritalis scilicet demonum illusio. que quicquid provenit ex precedenti negligentia preparationis ad devotionem prefertim cum quis ad dormiendum accedit. quod est effectus peccatum vel mentis

Capitulū .ij.

le vel veniale. **Q**uāqz nō puenit ex sola neq̃
tia demonum volentiū impedire hōiem a
sumptione hui⁹ sacramēti. **S**cda causa ē
intrinseca spūalis. scz cogitatio precedēs lasci
ua. que qñqz est ex cōcupiscētia et delectati
one. vbi si assit cōsensus. erit pctm mortale.
Si autē desit. erit veniale. Quādoqz aut po
test esse sine omni pctō vt cū aliq̃s causa lec
tionis vel disputatōis cogitur de talib⁹ cogi
tare. **E**t si hoc fiat sine cōcupiscētia ⁊ delecta
tione. nō erit cogitatio immūda. sed honesta
ex qua tñ pollutio sequi potest. **T**ercia cā
est intrinseca et corpālis. videlicet supfluitas
vʹ debilitas nature. aut supfluitas cibi vʹ po
t⁹. q̃ qñqz est cū pctō vʹ mortali vʹ veniali. vʹ
cū puenit ex supfluitate cibi vel pot⁹. **Q**uāqz
aut est sine pctō. vt cū puenit. ex infirmitate
nature. **S**i igit pollutio ex aliqua dictarū
cāz ptingat put est cū pctō mortali. n̄ lz pol
luto celebrare nisi p⁹ viginti q̃tuor horas. **S**i
nō accidat ex aliq̃ illarū cāz fm q̃ ē sine pctō
vel solū cū veniali pctō p̄t pollut⁹ licite cele
brare. **V**erūtñ si pp̄ reuentiā abstinēat laudā
dus ē. nisi necessitas vʹ vitatio scādali vigeat. **V**e
rū qz nō sp̄ de facili pōt pcipi ex quali cā pueniat.
Ideo in dubio tuti⁹ est abstinere. nisi vrgēs neces
sitas incumbat. vel deuotio specialis instiget aut
alias nulla i⁹ dispositio debite reuerētie obuiās

Capitulū. ij.

assit **I**ta sciendum videtur de pollutione nocturna. siue in somno siue in vigilia sania tur. Nisi quis post euigilationem habeat cōsensu deliberato complacentiam in delectatione. et precipue cum appetitu futuri opis in quo casu tutius abstinetur.

Arti. i.

Resoluēs. x. dubia emergētia circa habitudinem mētis ipsi⁹ mīstri celebraturi. quātū ad intentionē. vñm rōnis. culpam et gratiam.

i

Solu.

Utrū ad p̄ficiendū hoc sacramentū et celebrandum requiratur intentio ministri.

Cum ad p̄fectionē cuiuslibet sacri req̄rat̄ intēctio mīstri. eo q̄ p̄fectio illa fit p̄ actū hūanū a voluntate p̄cedētē. q̄ p̄ intēctionē dectat̄ et sp̄cificat̄ p̄stat q̄ maxie ad p̄ficiendū et celebrandū h̄ excellētissimū sac̄m̄ exigit̄ intentio mīstri. **U**n̄ et q̄dā glo. sup̄ Math. d̄t. **Q**uātū intēctio t̄m̄ fac̄. **Q**ue deat̄ eē intēctio sacerdot̄. siue q̄d debeat intēdere sacerdos p̄secrare volens.

Solu⁹

In omnibus sacerdos debet intentionē suā p̄formare intēctioni ecclesie. hoc ē. q̄ intēdat illud facere q̄d ecclesia intendit et facit. cuius ipse in huiōi est minister. **I**ntendit at̄ ecclesia facere quod christus fecit. **C**rist⁹ h̄o trāssubstantiauit panē in corp⁹ suū et vinū in sanguinē p̄ v̄ba consecrationis. hoc etiam debet intendere sacerdos

Dubiū

iiij

Qualis intentio circa prolationem verō

Capitulum .ij.

Solu.

hoy psecratiōis necessario requirāt. **I**n .s.sp actualis exigatur. vel aliqua alia sufficiat. **I**ntentio actualis nō necessario reqrit. **I**ntentio autē vtualis semp necessaria est. **D**icit autē intentio vtualis. cū quis pri⁹ habuit actualem intētiōē cōsecrādi. et ex illa motus est ad psecrandū. posito q^d actualiter non cogitet qñ verba cōsecrationis pfert. virtualiter em̄ manet intentio prima. et hoc sufficit. nisi cōtraria intētiō subsequat. **C**urūpta men studiose curare debet sacerdos vt etiam actualem intentionez adhibeat. alioquin timentū est q^d a pctō non excusetur.

iiij

Utrū sacerdos furiosus. lunatic⁹. vel alia ex causa vsu rōnis priuatus. possit cōficere hoc sacramentum et licite celebrare

Solu.

Quia ad consecrationem huius sacramenti requiritur intentio ministri. vt circa resolutionem primi dubij huius articuli patet. exigitur etiam ad celebrationem deuotio et suipsius examinatio. vt infra bicetur. **I**deo si quis ita vsu rationis quātūq³ ex causa sit priuatus vt nunq³ hec habere possit. neq³ cōficere potest neq³ celebrare. **S**i vero raro vsu rōnis priuetur et illo frequenter vtatur neq³ obstat aliud impedimentuz cōficere quidem potest eoipso et celebrare. dūmodo habeat coadiutorem sacerdotem.

Capitulum .ij.

Dubiū .v.
Solu.

Utrum demoniacus possit celebrare
Si fuerit ex toto liberatus. pōt celebrare. ali
as nō potest. qđ per experimentiā pbari pōt
Est autem tēpus p̄bationis arbitrarium
iuxta discretionē prelati. pensatis circūstan
tijs p̄sone vel dignitatis vel alijs huius modi
Utrum existens in peccato mortali possit con
ficere hoc sacramentū. & licite celebrare.

Solu.

Conficere potest. sed non debet. qz p̄secrādo
peccat mortaliter. **U**n̄ & cū celebrat. duo pctā
mortalia distincta p̄mittit. **U**nū. qz indigne
consecrat. **A**liud. quia indigne sumit.

vij **U**trum celebraturus teneatur esse certus.
qz non sit in peccato mortali

Solu.

Triplex inuenitur certitudo **Q**uedam sup̄na
turalis. que p̄ solam diuinā reuelationē ha
bet. et talis hic nō requirit̄. **A**lia est natu
ralis. qua quis p̄ sensum vel intellectū euidē
ter certus est de aliquo. & illa etiā hic non est
necessaria. **T**ercia ē moralis siue civilis q̄
nec habet ex reuelatione diuina. nec ex eui
dētia rei. sed ex probabilibus cōiecturis ma
gis ad vnā partē q̄ ad alterā inclinātib⁹. & ab
istā tenet celebratur⁹ in p̄posito dubio. vt vi
delz p⁹ diligētē et sufficiētē p̄scie discussionē.
de qua infra cap̄lo. vi. articulo j⁹ tractabitur
cert⁹ sit modo p̄dicto. se non esse in peccato
mortali. et hec certitudo hic etiā sufficit.

Capitulū .ij.

Dubiū^{viii} Quid sentiendum de eo qui licet non sit in peccato mortali. tamen secundū conscientiam scrupulosam estimat se esse.

Solu. Talis debet vel conscientiam scrupulosam deponere. vel a celebratione abstinere.

ix Quid agendū Si sacerdos postquā vel missam incepit vel ad incipiendū est ppar⁹. recordetur peccati mortalis de quo nō est confessus

Solu. Debz penitere cū pposito pfitēdi ⁊ satisfaciēdi et si habere possit pfessorē. statim pfitēat. **N**i si hoc absqz graui scandalo fieri non possit.

Dubiū^x Utrum perpetrans peccatum luxurie et statim post hoc penitens et confitens. possit licite eodem die celebrare.

Solu. Non licet. sed abstinere debet ad minus per vigintiquatuor horas. vt sup⁹ dictū est. articulo. ij. de polluto pollutione nocturna.

Ar. iiii Resoluēs. vij. dubia. q̄ occurrūt circa ieiuniū sobrietatem ⁊ somnum ministri celebraturi

Dubiūⁱ Dtz sacdos nō ieiun⁹ possit pficē ⁊ celebraē

Solu. Duplex ē ieiuniū. Vnū ē ecclē. quo. s. q̄s vnā cōmestione vni⁹ diei nō trāsgredit̄. et h̄ nō solū p sumptionē medicine vel aliorū q̄ nō nutriūt. dūmō in pua quātitate sumant̄. Tale ieiuniū non sufficit celebrāti. Aliud est ieiuniū nature. qd̄ est p̄uatio cuiuscūqz suscep̄ti in stomochū. vel viā ad stomachum p modum cibi vel potus sine nutriat siue nō. vel

Capitulū .ij.

per se vel cum alijs. **S**uscepti dicim⁹. a prin⁹
cipio dici a quo q̄s d̄ie ieiun⁹. hoc ē a media
nocte. **E**t tale ieiuniū requirit⁹ ad celebrāte⁹
Nō si q̄s nō sit hoc mō ieiun⁹. q̄uis posset
ficere ⁊ celebrare. tñ nō debet q̄ grauit⁹ pec
caret. **E**t ideo cū q̄s ē plures missas eode⁹
die celebratur⁹. nō d̄z sumere ablutiōis vinū
nisi in vltima missa. vt inferi⁹ circa resolutio
nē vltimi dubij. arti. v. hui⁹ capituli dicitur.
ij **Q**uid agendum si q̄s post missam inceptaz
recordet⁹ se ieiunium soluisse

Solu.

Si recordetur ante consecrationem. tutius
est q̄ cesset. nisi graue scandalum timeatur.
Si post consecrationem. procedat et per
ficiat. non obstāte q̄ non sit ieiun⁹. quia pre
ceptū de p̄fectione sacramenti maius est. q̄
preceptū q̄ a ieiunus sumatur.

iiij

Solu.

Oty trāsgluties reliq̄as que p̄ comestione⁹
in ore remanserūt. possit celebrare.

Si casualiter trāsglutian⁹. non impediūt ce
lebrationem. q̄ nō traijciunt⁹ per modū cibi
vel pot⁹ sed saluē. cui permiscetur. **S**i ves
ro studiose id fiat astinendum est.

Dubij iij

Quid si quis gargarizando vel os mutādo
parum aque aut vini transglutiat.

Solu.

v

Sicut in dubio precedenti.

Si quis tarda hora comederit vel biberit et
nōdū digesserit. vtrū illiceat celebrare.

Capitulum .ij.

Solu. Si ex hoc non reddatur multum indispositus ad debite celebrandum. licet

¶ Si vero ex hoc multum perturbetur et indisponatur. tutius est vt abstineat. Unde dicit glosa. circa cano. **Nihil.** vij. q. i. **¶** Si q̄s etiam ante medium noctis comederit. et adhuc sentiat eructationes quia cibus non est digestus. quam diu sentiet cibum. abstinabit a celebratione.

Dubiū vi **¶** Utrum paciens vomitum vel iam passus licite celebrare possit.

Solu. Si quis ex infirmitate sustineat illam passionem. abstinere debet quousqz sanct̃.

Solu. vij Quid si p totam noctem non dormiuerit Sicut in precedenti dubio **Dicit** em̃ glosa in .c. **¶** Si p̄stiterit. de accu. de vinolento q̄ in tabna p̄noctauit et altera die nulla p̄missa dormitione celebrauit. q̄ non videt̃ ieiunus sed pransus celebrasse. propter indigestionē. Et glo. circa can. sacramenta de cōse. di. i. **Ieiunium** inquit dico celebrata digestionē.

Articu. v **¶** Resoluens v. dubia circa celebrationis abstinentiā eius dēqz freq̄ntiā occurrentia.

Sol. i **¶** Utrum liceat sacerdoti oīno a celebratōe abstinere Si sacerdos p̄sententiam ecclesie sit ordinis executione priuatus. vel ex debilitate. aut ex ḡritudine factus sit impotens vel inept⁹ ad celebrandum. tunc non tenet̃ celebrare

Capitulum .ij.

Si vero nō sit priuat⁹ ptāte celebrādi aut alias fact⁹ impotens vel inept⁹. tūc non licet omnino abstinere, quin saltem teneri videatur ad celebrandum in precipuis festis. Et maxime in illis diebus in quibus fideles cōmunicare consueuerunt.

Solu. ^{ij} **Q**uātrū expediat sacerdoti vt frēq̃nter celebret
Si frequenter sit ad celebrandū dispositus, expedit vt frequenter celebret. **G**ratissimū em̃ sacrificium illud est dño. ⁊ magnas atqz inenarrabiles hoc sacrm̃ virtutes habet. Ideo putile est frequenter celebrare et sumere, vt fruct⁹ eius sepi⁹ ac frequent⁹ p̃cipiatur

Solu. ^{iiij} **Q**uātrū liceat alicui quotidie celebrare.

Circa vsum hui⁹ sacramēti ex parte celebrantis et sumentis duo requirunt. Primum est desiderii coniunctionis ad Christū, quod fit per amorem. Primum istoz incitat ad quotidianā hui⁹ sacramenti frequētationē. Secundū vero retrahit. **Q**uoniam si quis experimētaliter cognouerit ex quotidiana celebratione feruorē amoris augeri et reuerentiā nō minui, talis quotidie celebret. Si q̃s autē senserit p̃ quotidianā frequētationē reuerentiā minui ⁊ feruorē non multū augeri, ille inter dum abstineat, vt cum maiori reuerentia et deuotione postea celebret.

Solu. ^{iiij} **Q**uātrū quis sic dispositus vt laudabiliter

Capitulum .ij.

possit celebrare. et possit etiam laudabiliter propter sacramenti reuerentia abstinere. melius ac laudabilius faciat a celebratione abstinendo quam celebrando

Solu.

In tali casu. melius salubrius et laudabilius est vt celebret q̄ abstineat. **N**ā ex celebratiōe multos fructus huius sacramenti percipere potest. vt ptz ex resolutione sc̄di dubij precedentis. quibus abstinēdo priuatur. **C**elebratio preterea ex caritate p̄cebit. abstinētio vero ex timore. vt ptz ex resolutione terciij dubij.

Caritas aut timori p̄fertur. **N**ec validus est q̄ abstinēs se putat postea melius fore dispositum. q̄ fieri potest vt min⁹ fiat disposit⁹ **I**n certum est etiā si vnq̄ deinceps sit celebraturus. **S**tat etiam q̄ celebrādo assequatur aliquā grām specialem. q̄ abstinendo nō cōtingit nec vnq̄ fortassis recuperabit.

**Dubiū^v
Solu.**

Pot liceat alicui p̄les missas vno die celebrare **I**n die natiuitat⁹ dñice potest q̄s tres (re. missas celebrare. vt habet. de ce. misse. solum isti. **A**ddūt doctores quatuor casus necessitatis. in quibus pt q̄s duas celebrare. **P**rimus est cum in die festo occurrit necessitas. vt preter missam dici dicatur missa pro defunctis. **S**ecundus casus est cum necessitas infirmorum exigit vt viaticum pro eis consecret. **T**ercius casus est cum super

Capitulum .iiij.

ueniunt peregrini. aut occurrunt nuptie celebratione erigentes. ¶ **Quartus** casus est. cum propter defectum sacerdotum vel paupertatem ecclesiarum. vni sacerdoti plures ecclesie commendantur. Alias non licet nisi vnicam in die missam celebrare. Et habet de consue. di. i. Sufficit. ¶ **Poc** autem cauendum est cum quis plures missas vult celebrare. ne ablutionem sumat nisi in vltima. vt sic ieiunium permaneat et celebret.

¶ **Capitulum** tercium de dubijs circa locum celebrationis occurrentibus. duos continet articulos

Arti. i.

Resoluens. v. dubia circa locum celebrandi communem videlicet ecclesiam incidentia.

¶ **Quis** sit locus communis. debitus et conueniens ad celebrandum missam.

Regulariter sola ecclesia consecrata.

Solu. ii

¶ **Utrum** ne quis possit licite quandoque extra ecclesiam celebrare de licentia episcopi vel superioris. dum non habent necessaria ad celebrationem requisita

Solu. iij

¶ **Quid** si in regione aliqua non inueniatur ecclesia consecrata. propter destructionem ecclesiarum vel si quis sit in itinere et praesertim in navi ubi non possunt habere ecclesiam vel constitutus in exercitu honesto. vel in alio consimili occurrente casu. ¶ **Utrum** ne quis possit alibi quam in ecclesia celebrare etiam sine licentia episcopi.

Dubium

Capitulum .iiij.

Sol. In talibus casibus potest. si habeantur ibidem cetera necessario requisita. p̄t em̄ celebrare sub diuo vel tentorio

iiij **¶** Quid in mari vel in fluminib⁹ in q̄b⁹ naues frequenter agitantur liceat alicui celebrare.

Sol. **¶** Nullo mō bz ppter periculū effusiōis sanguinis

Sol. **¶** Quid in oī loco p̄fecto liceat celebrare missaz
¶ Non. si em̄ loc⁹ sit interdict⁹. siue a iure. vt si sit pollut⁹ sanguine vel semine siue a iudice videlz p̄ sententiā interdicti latam p̄tra locū nō licet ibi celebrari. Et faciēs p̄trariū in hoc casu. incurrit irregularitatem.

Ar. ij. **¶** Resoluens sex dubia que circa locum proprium scz altare occurrere p̄nt.

i **¶** Quid in ecclesia vel alibi possit quis licite celebrare sup aliquo alio. q̄ altari

Sol. **¶** Non licet nisi sup altari vel fixo siue stabili. vel portatili siue viatico. quod p̄t poni super mēsam vel arcam vel aliud huiusmodi.

Dubiū ij
Sol. **¶** Quale debeat eē altare sup quo celebrare lz
¶ Altare debeat esse lapideū. consecratū. integrum. non enormiter fractum

Sol. iiij **¶** Quib⁹ altare debeat esse cooptum et ornatū
¶ Duab⁹ pallis et corpali cōsecratis. de lino puro factis. nullo colore tinctis. sed totaliter albis. mundis et nitidis.

iiij **¶** Quid semper liceat sacerdoti super quolibet altari consecrato celebrare

Capitulum .iiij.

Sol.

Non. nā postq̃ episcopus sup aliquo altari celebrauit. nō licet illo die alteri sacerdoti super illo celebrare. nisi de licentia episcopi.

Dubiū v

Quantum debeat esse altare portatile vt sit aptum celebrationi super eo fiende.

Sol.

Tantū esse debz. vt possit recipe pedē calicis et hostiā. et q̃ sacerdos man⁹ sup ipsum cum hostia tenēdo cōuenienter p̃secrare possit

Sol. vi

Quid si sacerdos aliqd de p̃dictis requisitum omittat. vtrū scz consecret celebrando.

Si ob̃uet alia ad p̃secrationē necessaria. cōsecrat. sz tñ grauit̃ peccat. scienter omittēs.

¶ Capitulū quartū de dubijs occurrenti b⁹ circa temp⁹ cōgruum quo celebrari debet. duos habens articulos.

Arti. i.

Resoluens. iiij. dubia occurrētia circa temp⁹ celebrandi cōmune. videlicet diem.

i

Vtrū indifferenter in nocte et die liceat alii cui missam celebrare.

Sol.

Non licet regulariter nisi in die. hoc em̃ sacramentū ad temp⁹ gr̃e pertinet. qd p̃ diem significat. Dñ et saluator dixit Jo. ix.

Dubiū

Ne oportet opari donec dies est.

ij

Vtrū ne aliquñ liceat in nocte celebrare

Sol.

Solum in duab⁹ noctibus licet. videlicet in nocte natiuitatis x̃p̃i. et in nocte dominice resurrectionis.

Capitulum .iiij.

Solu. .iiij. **P**otest ne liceat quicquid ante initium diei celebrare
In tribus casibus licet. **P**rimus. si necessitas
postulet. ut si contingat aliquem infirmari
ab morte et non habeatur hostia consecra-
ta. potest sacerdos celebrare et consecrare.

Secundus casus. si episcopus sit in itine-
ratione. tunc potest ante diem celebrare vel fa-
cere celebrari coram se. **T**ercius casus si quis
habeat dispensationem ab episcopo vel superiore. ut
possit celebrare ante diem. alias non est tutum.
nisi aliqua rationalis et verget necessitas sua
peruenerit.

Dubium. .iiij. **Q**uid si quis celebret credens diem incepisse
et tamen nondum inceperit.

Solu. **Q**uia quod par distat nihil distare videtur. talis
excusat precipue si deuotio hoc exposcerit.

Ar. .iiij. **R**esoluens. .iiij. dubia que se offerunt circa tem-
pus celebrandi proprium. scilicet horam

i **Q**ua hora diei liceat missam celebrare

Solu. **M**isse solennes siue publice secundum canones tris
bus horis celebrari debent. videlicet hora ter-
cia in diebus festiuis. hora sexta in profestis
diebus. et hora nona in diebus ieiuniorum.

Dubium **I**n hoc tamen obseruanda videtur debere consue-
tudo regionis vel religionis. **P**riuate vero missae
celebrari possunt a principio diei usque ad ho-
ram nonam. hoc est usque ad meridiem.

iiij **A** quo tempore sumendum sit principium diei

Capitulum .v.

Solu.

Principium diei non est accipiendum ab ascensu solis super nostrum orientem. sed ab illa hora qua radij solares incipiunt illuminare nostrum hemispherium quod dicitur principium aurore. et incipit una hora et quinta parte hore. ante corporalem solis ortum.

iiij **Q**uid si quis. celebrando non obseruet tempus debitum.

Solu.

Si obseruet alia ab consecrationem necessaria. consecrat. **S**ed tamen si ex contemptu vel scienter tempus debitum non obseruet. mortaliter peccat. faciens contra constitutionem et consuetudinem generalem ecclesie romane.

Capitulum quintum. de dubijs que incidunt circa materialia exteriora que ad ornatum vel congruentiam celebrationis requiruntur tres articulos comprehendit.

Arti. ij

Resoluens. v. dubia que circa vestes et indumenta sacerdotalia insurgunt.

i

Omnis sacerdos celebraturus. specialibus debet at indui vestibus.

Solu.

Sic. congruum est emere quibus sacerdos usus fuit in sua ordinatione. et uti in celebratione. **E**t quia in susceptione ordinis specialibus vestibus indutus fuit. ideo et talibus uti debet in celebratione.

ii

Quot et que sunt homini vestes et indumenta.

c ij

Capitulum .v.

Solu. **S**implicium sacerdotum sex sunt indumenta. scilicet amictus siue humerale. alba cingulum. manipulus. stola. et casula.

Dubiu iij

Solu.

Utrum requiratur quod sint benedicta siue consecrata. Sic. debent enim esse sacra et honesta. nec alijs vsibus quam ecclesiasticis et deo dignis officijs deputanda.

iiij

Utrum celebrans absque vestibus et indumentis benedictis. efficiatur irregularis.

Sol.

No. non quia inuenitur hoc in iure positum. verumtamen scienter vel ex ignorantia crassa hoc faciens. grauiter peccat

v

Solu.

Utrum necessario requiratur quod tales vestes et indumenta ceteraque correpta sint munda et nitida.

Sic. **N**am vt habetur in .c. relinqui. de custodia eucharistie. clericis precipitur vt oratoria. vasa. palle. corporalia et vestimenta munda et nitida conseruentur. Quod autem precipitur imperatur. et quod imperatur necesse est fieri. Si non fiat. penam habet. vt habetur. xiiij. q. i. quod percipitur. De igitur illis qui maiorem curam adhibent. vt lintheamina. vel prohi pudor est dicere femoralia sua sint munda et nitida. quoniam ea super quibus locari et tractari debet sacratissimum et mundissimum corpus iesu christi.

Ar. ij.

Dubiu.

i

Resoluens. iij. dubia que circa vasa ad celebrandum oportuna occurrunt.

Utrum ad celebrationem missae requiratur

Capitulum .v.

Sol.

aliqua vasa specialia.

Sic poriori ratione q̄ vestes speciales propter corpus et sanguinē christi. vt decenter et reuerenter ibi possint locari.

ii

Quot et que sint huiusmodi vasa.

Solu. iij

Duo q̄ necario requirunt. scz calix et patena

Dubiū

De qua materia debeāt esse vasa ista.

Solu.

Hec vasa dñt esse de auro z argēto nisi paupertas obstat. In quo casu sufficit q̄ sint de

iiij

vtz requirāt q̄ sint p̄secrata.

Solu.

Sic fortiori ratione q̄ vestes. propter causaz superius expressam.

Ar. iij.

Resoluens. viij. dubia occurrentia circa circūstantias et alia exteriora req̄sita.

Dubiū i

Utrū liceat alicui sine libro missali celebrare

Sol.

Nō licet alicui etiā si omnia memoriter sciret Sed debet habere librum in quo ad minus missa dicenda cum canone contineatur propter periculum erroris qui ex obliuione vel distractione contingere potest

Sol.

ij

Utrū liceat alicui sine igne siue lumine cāde Nō licet. In lege em̄ scriptū **Ne celebrare.** est. **Lu. xij.** Ignis in altari meo temp̄ ardebit. qđ in celebratione hui⁹ sacramēti maxime obseruandū est. vbi ille immolat. tractat et sumitur qui est candor lucis eterne. et qui venit ignem mittere in terram &c.

iiij

Utrum sacerdos solus. nullo presente. licite

Capitulum .v.

- Solu.** possit celebrare missam.
Nullo mō licet. sed ad minus vnus debz eē
presens. qui sacerdoti celebranti ministraret. et
in psona ecclie vel toti populi respondeat
- iiij **Solu.** Cuius pditionis et qualitatē debeat eē ministrans.
Ministrans debet esse masculus et clericus aut
saltem sciens ministrare celebranti et respon-
dere. Et si fuerint plures ministrantes. debēt
etiam hmoi esse pditionis. vt notat in canoni
hoc quoqz de pse. di. ij. et in glo. ibidē. **N**on patz
q nulli femine etiam si sanctimonialis fue-
rit. licitum est ad missam ministrare.
- v **Solu.** Quid si ministrans aliqua causa vel occasio-
ne recedat de altari dimittēdo celebratē solū.
reuerfur tñ. **N**on celebrās debeat pcedē in
missa. vel cessare donec ministrans redeat.
- Solu.** Procedere debet qusqz aliquis occurrat in
quo indigeat ministerio ministrantis.
- Dubiū. vi.** Quid si ministrās recedēs nō reuertatur
- Solu.** Sacerdos celebrās necessitate compulsus
vicem ministrantis suppleat.
- vij **Solu.** Quid de sacerdote incluso vel heremico et so-
litario. **A**n scz solus celebrare possit.
- Solu.** Si ei non suffragetur copia ministrantis. so-
lus celebrare pōt. alias secus. vt notat in glo. cir-
ca solutōem quarti dubij pcedentis allegata.
- viii **Solu.** Quid si quis omittat aliquid pdictorū
- Solu.** Quamuis psecret. scienter tamē vel ex igno

Capitulum vj.

rantia crassa amittēs. grauit̃ peccat: vt etiam circa superiora dictum est.

¶ Capitulum sextum de dubijs que occurrūt in ceremonijs consuetis et obseruādis in missa et circa eam. tam in agendis q̃ in dicendis. tres includens articulos.

Arti. .j. Resoluens decem dubia que oriuntur circa agenda et dicenda ante missam.

Dubiū.i. **Or̃** celebraturus missaz. aliquis specialiter agere debeat ante missam.

Solu. Sic. cum cū omne qd̃ agere intendim⁹ per studiū consideratōis puenire debeam⁹ vt sic ad id quod agendū est pparemur. maxime decet vt fiat circa hoc dignissimū officium ne quis imp̃patus accedens. iuditiū sibi mādu cet et bibat. **¶** Prærequiritur itaqz debita ac sufficiens preparatio sacerdotis. qua ita efficiatur disposit⁹ et idone⁹. vt digne ad celebrā dū possit accedere. **Vñ** et scriptum est

Dubiū.ii. Ante orationē preparatiōem tuā
In quo consistat debita et sufficiens preparatio sacerdotis celebraturi.

Solu⁹ Preparatio. illa consistit in debita et sufficienti conscientie mundificatione et adornatiōe. que p̃equirunt debitā suūpius probationem. id est diligentem p̃scientie sue examinatōez fm q̃ **Ap̃ls. i. Corintheor. ij. Corinthios mo**

Capitulum .vi.

net ita scribens. Probet autē seipsum hō ec.

Et ita ex toto tria in gñe req̃ probatio
runt ad debitā sufficientē & di purgatio p̃scie.
gnam preparationem. scilicet adornatio.

iiij Qualiter. et in quibus quis seipm proba
re et examinare debeat.

Solu.

Primo et ante omnia debet cum diligentia
conscientiam suam discutere et examinare.
presertim a proxima cōfessione debite facta.
Si ne interea incidere in excommunicatio
nem. irregularitatē vel suspensionē. aut ali
quod aliud huiōi impedimentum. ¶ **S**ecū
do. diligēter prospicere debet si ne interea ali
qua mala precipue mortalia cōmiserit. **S**i
ne aliqua bona ad que obligat omiserit. vel
negligenter persoluerit. ¶ **T**ercio si aliqua
huiusmodi inuenerit. an ex toto corde de is
tis doleat. & ea propter deum quem offendit
detestetur. ¶ **Q**uarto. an habeat firmum
propositum emendandi vitam suam. et ab
omib⁹ mortalibus cauendi in futurū prop
ter deum. ¶ **Q**uinto. an intēdat omnia cō
fiteri añ accessum ad celebrationē & iuxta ar
bitrium p̃fessoris p̃ eis satisfacere.

¶ **S**exto. utz hēat rectā fidē cū debita intē
tione & conatu ad debite & deuote celebrādū

¶ **S**eptimo an debitā diligētiā in discussio
ne & examinatione predictorum adhibuerit.

Capitulum .vi.

Nec diligenter animaduertāt sacerbotes concubinarij, lufiores, crapulofi, ebriofi, et alij confimiles in damnabili ftatu viuētes. **P**enſentqz ſtudioſe qualiter ad celebrandum accedāt, et q̄ eos ultio diuina expectet.

iiij **Q**uanta requirāt diligētia in examinatione predicta, vt ſufficiēs reputetur et debita.

Solu.

Lanta requiritur, quantam quis faceret in magno et arduo negotio, pro magna et ardua relucanda, aut graui incomodo vitando, iuxta poſſibilitatez humane fragilitatis.

¶ Vnde ſi quis huiſmodi diligentia in conſcientie ſue examinatione non fecerit, indigne ad iſtius ſacramenti celebrationē atqz ſumptuſonem accedit, qz impparat⁹, et ita dominici corporis et ſanguinis reus iudicabitur.

v **Q**uomodo poſſit quis eſſe aut fieri certus q̄ debitam et ſufficiētem diligentiam in preſcripta diſcuſſione fecerit

Solu.

Ex quo hic non requiritur euident certitudo, cum illa abſqz diuina reuelatiōe haberi nō poſſit, ſed exigitur ſolum certitudo moralis ſiue civilis ſicut in alijs agilibus humanis poteſt quis ex probabilibus cōiecturis poſt examinationez de debita diligentia factam, ſatis ſcire et cert⁹ eſſe, an debitam diligentiaz fecerit vel non fecerit in diſcuſſione preceſſētium, et hoc ſufficit, quē ad modum etiā dic

Capitulū vij.

tū est supra. capi. ij. ar. iij. de certitudine essen-
di. absqz peccato mortali.

Solu. vi

In q̄ phitat debita et sufficiens p̄scie purgatio.

Talis consistit post debitam examinatiōem
factam in peccatoꝝ p̄sertim mortaliū et alioꝝ
rum impedimentoꝝ si que p̄ discutiōē in-
uenta fuerint. totali et omnimoda remotiōe
vel expulsionē. ¶ Ad quā expulsionē tria p̄-
cipue requiruntur. Primum. est x̄a et p̄fecta
contritio et peccatoꝝ detestatio. p̄ quā quis
deo quem offendit reconciliatur. ¶ Secun-
dum est pura et integra confessio. ¶ Tercius
est recta ac debita absolutio

Non em̄ sufficit q̄ accedens ad celebrandū
sit p̄ contritiōem reconciliatus deo. sed exigit
q̄ etiam sit reconciliatus eccl̄ie. vt digne sus-
cipiat sacramētum vnitatis eccl̄ie quod sit
p̄ absolutiōem. que p̄re requirit confessionē
¶ Et ideo si quis post mortale commissum
quantūcūqz p̄tritus fuerit. accedat ad cele-
brandū absqz p̄fessionē et absolutiōē. mortali-
ter peccat. nisi occurrat casus qui in dubio se
quēti tangetur

vij

Quid agendum si quis non possit habere co-
piam confessoris.

Solu.

Si possit absqz scandalo differre celebratiō-
nem differat quousqz habuerit confessorē
Si vero immineat scandalum ministratū

Capitulū vj.

celebret. tunc cum debita contritione et voluntate confitēdi tpe oportuno celebret. vt scansalum euitetur. ¶ Si tamen ex negligētia sua desit confessor. quem habere potuisset si debitā diligētiā fecisset. specialiter peniteat: Quibus ornamentis conscientia celebraturū debeat eē adornata vt digne et debite possit celebrare.

Solu.

Necessarium est vt digne celebraturus accedat ornatus recta fide. debita intētiōne. et sufficienti conatu ad debite reuerenter et digne celebrandum. ¶ Decens est etiam vt decoratus sit humilitate. castitate. iusticia: et ceteris virtutibus que per vestes sacerdotales significantur.

Solu.

Utrum celebratur⁹ teneatur dicere horas canonicas ante missę celebrationē. Talis ad min⁹ dicere tenet añ celebrationē matutinas. alioqñ mortaliter peccat. ¶ Ad alias aut horas canonicas nō tenet añ missā sub pctō mortali: nisi aliqua specialis constitutio vel approbata consuetudo eū ad hoc obliget. ¶ Nihilomin⁹ congruū videt vt etiā pme añ celebrationē dicant. ¶ In ceteris attendēda est consuetudo ecclie cathedralis vel regionis. cuius est pars vel subditus.

Dubiū. x.

Utrum sint aliqua alia specialiter dicēda vel agēda añ missę inceptiōe et celebratur⁹.

Capitulum .vi.

Solu.

In hoc attendenda est consuetudo dioecesis vel religionis sue. secundum quam si aliqua alia premittantur que ad decentiam. reuerentiam et deuotionem deseruiant. decet ut ita obseruent. ¶ **¶** Vbi consuetum est ut dicant isti psalmi. Quam dilecta. Benedixisti. Inclina. Credi. et De profundis. cum quibusdam precibus et collectis. ¶ **¶** Vel etiam quidam psalmi et orationes ab lotionem manuum et inductionem sacrarum vestium et ad accessum ad altare. non sunt ista a celebraturo omittenda vel continenda. ¶ **¶** Solet etiam premitti confessio generalis publica et osculatio altaris apud quosdam thurificatio. precipue ante missas solemnes. que suo modo etiam sunt obseruanda.

Ar. ii.

Resoluens. xliij. dubia occurrunt circa dicenda et agenda in missa. modumque dicendi atque agendi

Solu.

Que sint dicenda et agenda in missa et quomodo Generaliter illa dicenda et agenda sunt. et eo modo que et secundum quod ordinatio ac consuetudo dioecesis vel religionis celebrantis obseruat.

Dubium ij

Solutio

¶ **¶** Vt sacerdos in missa debeat vel possit aliquid aliud dicere quam in libro missali continetur. Magis expedit quam nihil aliud dicat. potest tamen cogitare aliqua deuotionem excitantia.

¶ **¶** Si igitur affectum habeat ad aliqua dicenda pertrahat illa cogitando atque meditando

Capitulum .vi.

iiij **Q**trum vba canonis debeāt dici secrete. sicut et orōnes in missa q̄ secrete vocātur.

Solu.

iiiij **Q**trum cetera p̄ter canonē et (est recitare secretā vel secretas. si plures accipiantur. debeant alta et audibili voce dici.

Solu.

Ita expedit fieri. Non enim absqz causa rationabili ecclesia fecit distinctionem inter canonem et alia dicenda. per hoc namqz excusantur et edificātur astantes. ¶ Si tamē solus ministrans astat. qui fortassis (vt apud quosdam religiosos cōsuetum est) postea sit celebraturus. et sub ministracione se aliquatūliter recolligat meditando. non videtur hac de causa necessarium. debet tamē nihilominus consuetudo loci obseruari.

v

Solu.

Qtrum in memorijs viuoz et mortuorum debeat aliquoz fieri nominatio.

¶ Non est necesse. Sit amen celebrans ex nominatōe eoz sentiat deuotionem augeri. poterit nominare. cauendo nihilominus prolixitatem propter astantes.

vi

Solu.

Qtrum sacerdos cupiēs aliquoz nōiatim habere memoriā. possit añ celebratōez h̄ facere. Expedit vt ita faciat. p̄sertim si publice et corā multis sit celebraturus. vel si multoz nōiatim memoriā h̄re velit. ¶ Sicut etiā expedit vt celebraturus habens desideriiū dicendi vt

Capitulum .vi.

meditandi alia specialia pro deuotiōe maiori excitanda circa sumptōem sacramēti. hoc faciat ante celebratōem. vel etiam sub celebratione si missa in notis cantetur et tempus aptum ad hoc habeatur. Cagēda.

Dubiū .vij.
Solu.

Utz req̄rat attētio celebrāt̄ circa dicenda et quemadmodū non necessario requiritur actualis intentio. vt superius ca. iij. ar. iij. circa resolutōem terciij dubij dictū est. Ita etiā non necessario requiritur actualis et p̄tinua attentio virtualis tamen semp̄ est necessaria. **E**st aut̄ virtualis attentio. virtus quedā relicta ex actuali attentōe p̄uia. et intentōe siue p̄posito p̄seuerādi in tali attētiōe actuali. Et hec etiā sufficit. Nisi interrūpat̄ p̄ actualem attentōem sibi p̄trariā. siue volūtariani conuersionem vel euagationem ad alia. **V**erūt̄ studiosaz diligētia adhibere d̄z celebrās. vt actualē attentōez retineat. et ne ad alia distrahat̄. qm̄ si q̄s debitā diligētia nō adhibeat. a peccato non potest excusari.

vij **U**trum ad debite et digne celebrandum. req̄ratur deuotio in celebrante

Solu.

Deuotio duobus modis potest accipi.

Primo pro voluntate prompte tradendi se ex dilectione ad ea que p̄tinent ad dei famulātū. **S**cdo p̄ seruire dilectōis. quo mens cum quadam suauitate et delectatiōe eleuat̄

Capitulum .vi.

ad deum. **E**t fm vtrumqz modū duplex
potest esse deuotio. **Q**uecūqz em̄ est actualis.
quando scz actualiter voluntas p̄mpte se
trahit diuino obsequio. vel mens actualiter
seruet in dilectione. **A**lia est virtualis. vt cū
ex actuali & p̄uia deuotione .relinquit que
dam virtusque ad actus sequentes p̄currit.
Circa actualē deuotionē duo sunt cōside
randa. scz. deuotio ip̄a .& conatus ad acquirē
dum eaz. **C**irca officium etiam misse duo
attendēda sunt. scz misse celebratio. & ad cele
bratōē debita p̄paratio. **S**acerdos itaqz ce
lebraturus in p̄paratione circa examinatōez
& p̄batōem suū p̄ius. tenet habere deuotiōez
p̄mo modo dictam actualiter. hōis em̄ est p̄
parare animū. **D**e hac deuotiōe videt̄ esse intelligenda
glosa. i. **C**or. xi. dicens. **I**ndignus est. q̄ non deuota mente
accedit ad eucharistiam. **I**do deuotiōem vero secūdo mō
dictam actualiter habendam non tenetur. **I**lle enim ser
uor dilectionis a domino gratuite datur. **U**nde aliquādo
desideratus dari. denegatur. vel datus. subtrahitur alicui.
fm q̄ dispositio eius meretur. vel saluti sue dominus no
uit expedire. **V**erumtamē celebraturus tenetur toto co
natu illum feruorem desiderare. & possibilem diligentiam
adhibere faciendo totum quod in se est vt sibi detur. **N**itē
do omnē teporem. distractionē & euagationem mentis ex
pellere. & si aliquibz huiusmodi occurrat. deliberare nō tene
re. hoc enim faciendo. non censetur indignus sed sufficien

Capitulum .vi.

ter deuot⁹ accedere. **N**ñ si pro tñc ille feruor ei nō
detur. nō d³ ppter hoc a celebratione abstinere. s³
absq³ scrupulo celebrare. **I**n ipa autē celebratio
ne nō req³rit de necessitate deuotio actual⁹ primo
mō accepta. sed sufficit. z etiā req³rit actualis ex ac
tualipcedēte relicta. **L**icet etiā nō req³rat actu
alis deuotio scōdo mō dicta. eo q³ non est in libera
prāte n^{ra}. requirit tñ et sufficit desiderii cū possis
bili conatu actuali ad req³rendū illā deuotionem
ita q³ celebrās faciat qd in se est. cor sursum eleuā
do prout et ipse astātes excitat z hortat cum dicit
Sursum corda. **C**irca qd d³ Ciprian⁹ papa. vt
habet de pse. di. i. qñ **I**deo sacerdos pfatione p^{mi}is
sa parat fratrum mentes dicēdo **S**ursum corda.
vt dū respondet plebs. **H**abemus ad dñm. admo
neat nihil se aliud q³ dñm cogitare debere. **C**laus
bat contra aduersariū pectus. et soli deo pateat.
nec ad se hostem dei venire patiat⁹. **H**ec ibi.

Sol.

ix **D**ix celebrans deat stare capite discoopto
sic. vt habet de conse. di. i. c. nullus. **N**isi oc
currat rationabilis discooperiendi. **N**ñ si q³
absq³ tali causa stet cooptus. grauiter peccat
vt habetur ex eodem capitulo.

Dubiū.
Solu.

Cū quo deat fieri ablutio p⁹ sumptionē san
cum vino. vt habet in ca. ex pte (guinis.
de cele. misse. **C**uius ratio inferius vltimo ca
pitulo reddetur.

xi **D**etrā sacerdos post missam inceptam licite

Capitulum .vi.

Solu. possit desistere. officium non p̄ficiēdo.
Non potest nisi occurrat aliqua rōnabilis e
sufficiens causa.

xij **Q**uid agendū si sacerdos post missam ince
ptā moriat. vel in talē infirmitatē aut debili
tatē incidat. vt non possit p̄ficere.

Solu. **S**i aliqd̄ istoz p̄tingat ante p̄secratiōem nō
est necessariū q̄ missa p̄ aliū p̄ficiat. p̄t tamē
fieri si affit alius sacerdos disposit⁹. **E**t ille in
cipiat vbi prior dimisit. qd̄ si nesciat: p̄t incipe
a p̄ncipio. ¶ **S**i vō aliqd̄ p̄dictoz contingat
post p̄secratiōem corporis et an p̄secratiōem san
guinis. v̄l post p̄secratiōem vtriusqz. tunc d̄z
suppleri et p̄fici missa p̄ alium dispositum.

¶ **S**i autē contingat hoc in p̄latione vborū
cōsecratiōis corporis v̄bis iā in parte p̄nūcia
tis: similiter p̄ficiatur p̄ alium. qui incipiat. ibi

Qui pridie. **E**t si illud p̄tingat in p̄secratiōe
sanguinis: incipiat ibi **S**imili mō. ¶ **S**ic eti
am agēdum videtur cū dubitatur. vtz prior
sacerdos inceperit v̄ba p̄secrationis p̄ferre. et
non p̄fecerit. ¶ **N**ec reputandū est tūc fieri
iterationē. **Q**uia non intelligitur iteratum.
quod ambigitur esse factum.

Dubiū. xij. **Q**uid agēdum si celebranti sanguis per na
res erumpat. vel fluere incipiat.

Solu. **P**ausare debet reclinando vel sedēdo donec
fluxus cesset. **C**auere autē debet ne vestes vel

Capitulum .vi.

aliqua sacrap sanguinē coīquirētur: recipi endo illū vñ in aliq vase vel panniculo prout discretionem sue melius cōuenire videtur.

Si aut ille fluxus restringi non possz. neqz sacerdos officiū perficere. tunc agendū est vt in casu dubij precedentis

xiiij **Q**uid si sacerdos omittat aliquid vñ aliqua de dicēdis vel agendis in missa.

Solu.

Si obseruet ea que necessario ad psecratōez requirunt. consecrat. sed tamen grauit peccat si scienter omittat aliquid notabile ex institutione vel p̄suetudine ecclesie ad h̄ officiū requisitū. vt puta missę introitū. Epistolam. Euangelium. vel aliud h̄mōi. ¶ Si autē aliquid modice reputatōis: vel ex negligētia aliquid omittat. min⁹ peccat. Diligentissime tamen cauere debet ne contingat.

Ar. iij.

Resoluēs. iij. dubia q̄ occurrūt circa dicēda. agenda. ⁊ cauēda post missę celebratiōem

Dubiū .i.

Qtrum aliqua specialiter sint dicenda post missę celebrationē.

Sol.

Sic. primo namqz ⁊ ante omnia. dicēde sunt corde ⁊ ore. debite ⁊ deuote gratiarum actiones. Cum em̄ vt ⁊ ip̄e celebrans in prefatione protestatur dignum ⁊ iustum sit atqz equū salutare. vt semp ⁊ ubiqz domino gratie agatur. quia in nullo loco vel tempore nobis beneficicia sua clementer largiri cessat. dignissim

Capitulum.vj.

mum.iustissimum. ⁊ equissimum est. vt hoc fiat post huius beneficii perceptōem. ⁊ tanto diligentius atq; deuotius. quāto inter omnia beneficia hominibus a deo collata. illud vnum de maximis habetur. ¶ Non solum autem ideo gratias agere debet celebrās ne propter igratitudinē de tanto beneficio grauius iudicetur a domino. sed ⁊ vt de tali gratias debitas exhibens. potiorum beneficiorū dignus efficiatur. ⁊ precipue vt ad crastinaz celebrationem. vel saltem spiritualem istius sacramenti sumptionem ad quam semp tenetur esse dispositus. preparatioz reddat. Semper em̃ celebratio precedens. dispositio ac preparatio esse debet ad sequentem. ¶ Magis aut. attēdēda est in huius gr̃arū actōe seruīda cordis deuotio q̃ p̃lixa labioz oratio
ij ¶ Ut post celebratōez aliqua et; singulariter sint agenda.

Solu.

Sic. d; em̃ is q̃ celebrauit in omib; timorare. vtuose ⁊ exēplariē se h̃re. ⁊ in bonis occupatōib; exercitijsq; salutarib; p̃solatōem ⁊ delectatōem querere: vt in meditando. psallēdo. orando. studēdo. scribēdo. legēdo. docendo. et horas canonicas debite persoluēdo. Ita vt et dyabol; nunq̃ eū ociosum inueniat. ⁊ ad futura bona paratioz fiat.

Dubii. iij. Que sint sacerdoti post celebratōez cauēda.

d ij

Capitulum. vii.

Solu.

Maxime cohibenda est lingua. ne loquatur leuia. inutilia. scurrilia. vel dolosa vba. Sic et visus. ne videat vana. Et suo modo sensus ceteri sunt custodiendi. precipue etiam crapula: ebrietas fugienda. ioci et ludivitiæ. Et vt hec facilius fieri possint. studendum est vt dñ beat⁹ Greg⁹. vt sp̄s animus in suo pondere et vigore fuerit. ne postea eum fluxa cogitatio dissoluat. ne vana leticia mentē subrepat. et lucroz p̄pūctōis aia p̄ incuriā fluxe cogitatōis p̄dat

iiij

Solu.

Dtrum statim post misse celebratōem sit comedendum vel bibendum. De iure non dñ fieri. Vnde in canone. trib⁹. de conse. di. ij. dñ. Si mane dñica portio edif. vsqz ad sextā ieiunēt ministri qui eā sumpserunt. Et si terciā vel quarta hora acceperint ieiunent vsqz ad vespas. Sed de cōsuetudine hoc ius non fuatur. p̄pter reuerētiam tamē tanti sacramēti. dignū est vt a cibor potu abstineatur donec debite gratiarū actōes sint redditæ. et ita etiā interea sp̄s sacramētales verisimiliter existimētur corrupte

Capitulum septimū de dubiis occurrentibus circa materiā ad consecrandū aptam: videlicet panem et vinum. sex continet articulos

Arti. i.

Resoluens sex dubia q̄ incidunt circa panem consecrandū siue hostiā anteq̄ consecret.

Capitulum.viii.

Sol.

Dubiū.ñ

Solu.

Quis et qualis debeat esse panis. ut consecrari
et ex eo confici possit corpus xpi.

Debet esse triticeus. aqua naturali et perfecta et azimus. id est non fermentatus.

Quid agendum. si sacerdos percipiat panem non
esse triticeum. vel alia aqua quam naturali perfecta.
aut fermentatum.

Si aliquid istorum percipiat ante inceptum canonis. panem illum remoueat. et aptum apponat. Et
sine alicuius repetitione procedat. ¶ Si post in
ceptum canonis et ante verba consecrationis. re
moueat ut supra. et canonem incipiat. hoc vide
tur tutius et convenientius. ¶ Si post verba con
secrationis panis. et siue ante siue post consecra
tionem sanguinis. ante tamen sumptionem panis
remoueat ille panis. et recipiat aptus. atque
consecret. ut supra. Panis vero supra quem pro
lata sunt verba consecrationis reuerenter tractet.
et sumat a celebrante post sumptionem sangui
nis vel a ministrante. ¶ Si post sumptionem illius
panis et ante sumptionem sanguinis. recipiatur
de nouo panis aptus. et consecret. ut supra. atque
sumat non obstante quod ieiunium sit solutum per
sumptionem panis non consecrati. quia preceptum de
perfectiōe huius sacramenti maioris est potestatis
quam preceptum quod hoc sacramentum a ieiunio sumat.

Si post sumptionem sanguinis. reponat novus
panis aptus ut supra. et novum vinum. et cum

Capitulū vij.

repetitione canonis. fiat nōus p̄secratio vtriusq; atq; sumptio. ne sac̄m maneat imp̄fectū. ¶ Si vō panis apt⁹ & debitus haberi nō possz aū p̄secratōez. deferat missa incepta.

Dubiū. iij. Quid agendū si panis apposit⁹ p̄cipiat esse corruptus.

Solu. Quia panis corruptus dī. qui substantiam & speciem panis p̄didit. vel ex putrefactiōe vel vetustate. vel alio h̄mōi. qđ percipi pōt aliq; accidentia mutata sunt Ideo non est panis neq; consecrabilis. ¶ Si ergo percipiat aliq; modorū circa p̄cedens dubiū expressorū. agat etiā eo modo quo ibidem dictum est.

Quid agendū si panis non fuerit apposit⁹. v̄ post appositōez ablat⁹. & nō p̄cipiat donec veniatur ad verba consecratōis

Solu. Apponatur panis aptus. repetatur canon. & fiat consecratio illius.

¶ Quid agendū. si panis sit dispositus ad corruptionem. sicut notari p̄t ex aliquali mutatiōe saporis vel odoris. vel si habeat foramen vel fracturā. aut ablata sit aliqua p̄cūla. v̄ non sit rotund⁹ vt mor̄ est. v̄ habeat maculam aut alium defectum consimilem.

Solu. Si aliquis istorū casurū occurrerit & p̄cipiat ante p̄secratōem. p̄pter reuerentiā sacramēti remoueat panis ille. & apponat ali⁹ aptus. Si aut ali⁹ haberi non possit. p̄cedat nihilq;

Capitulū vñj.

minus in missa ꝛ pficiat nisi defect⁹ in pane adeo notabilis fuerit qꝫ graue scandalū astātiū timendū sit si ꝓcedat. Si v̄o post ꝓsecratioem ꝓcipiat talis defect⁹. aut in ip̄a ꝓsecratione ꝓcedat ꝛ pficiatur officium.

Dubii. vi. **¶** Itꝫ in aliquo cāu sacerdos licite possit legere vel cantare missam ꝛ non ꝓsecrare panes. siue conficere corpus xpi.

Solu.

In nullo casu licet. Grauius em ꝓccat ꝓsbyter criminofus qui se celebrare simulat ꝛ nō celebrat. qꝫ si celebraret. Proꝫ itaqꝫ falsa remedia sunt abijcienda. que sunt verꝫ periculis grauiora.

Arti. ij.

Resoluēs octo dubia q̄ occurrūt circa panes ꝓsecratū siue corpus xpi ante sumptōem.

i

¶ Utrum sacerdos consecrans panem. teneat sumere.

Solu.º

Quotiēs sacerdos ꝓsecrat. tenetur sumere

ij

¶ Itꝫ in ꝓdicto casu teneat semp totū sumere

Solu.

Non semp tenetur. Si em sacerdos ꝓsecrat plures hostias pro viatico infirmorum referuandas. vel alijs ꝓtunc dispensandas. non tenetur nisi vnam sumere. ¶ Si etiaꝫ aliqꝫ sub missa incideret in infirmitatem vbi immineret periculū mortis. ꝛ non haberet alia hostia ꝓsecrata. bebet sacerdos illam quā iꝓe sumpturus erat totam. diuidere. ꝛ partē in firmo habere.

Capitulum .vii.

- Dubiū** Si etiā post sumptōem sanguinis absutios
nis reperiret aliqua notabilis p̄ticula hostie
p̄secrate vel tota hostia consecrata. reseruari
d̄z et non p̄tunc sumi. vt infra tangeť
- iiij** Quid agēdum: si dephēdantur aliquę parti
cule sup̄ corporali. palla vel patena. que de ho
stia consecrata sint. resolute.
- Solu.** Diligēter recolligātur et sumant cū hostia su
mēda vel sanguine añ sumptōem ablutōis.
- iiij** Quid agēdum. si p̄pter frigus aut aliā cau
sam accidētalē. hostia vel ps eius ceciderit in
calicē de manu sacerdotis.
- Sol.** Si tota hostia inciderit. nihil iterandū est. s̄
obſuatis ceteris obſuandis. sumat s̄l cum
sanguine. ¶ Si v̄o pars aliqua in manu re
manſerit. frangat illa. et ps vna mittat in ca
licē et p̄cedat vlteri⁹ more consueto
- v** Quid agēdū. si ceciderit hostia p̄secrata vel
pars eius super terram. vel lapidem. v̄l pan
num. aut aliud consimile
- Sol.** Statim reuerēter leuet. et reponat illuc v̄n⁹
de cecidit. p̄quiraturq; diligent̄ si aliq̄ p̄ticu
le de hostia resolute ibi remanſerint. q̄ consi
milis leuent̄. Deinde locus vbi hostia iacuit
radatur. et abrasa cōburat. cineresq; in sacra
rio reponātur. Et si loc⁹ non possit cōueniē
ter statim radi circūsignet. et coopiat ne pedi
bus tangat donec commode radi possit. Si

Capitulum vii.

¶ No sup pānū vestē. aut aliū hmōi cecidēit. bīli
genter excutiat ps illaybi iacuit sup corpale
vel patenam. poterit insup lauari. ⁊ aqua lu
tionis in piscinam mitti. Et ybi occurreret ca
sus. q̄ sacerdos non posset pueniēter vel sine
gravi scandalo leuare. v̄l si cēt piculū in mo
ra. vt timeretur q̄ animal brutū aut puer su
meret. vel pedib⁹ conculcaret. vel aliū hmōi.
tunc d̄z reuerentē leuari a ministrāte. vel alio
etiam laico si non assit alius sacerdos. ⁊ poro
rigi ad manum celebrantis.

vi **Q**uid agēdū. si sacerdos casualit̄ tangat hos
tiā cū naso. mēto. barba. veste. v̄l alia hmōi.

Sol.

Si notabiliter tetigerit itayt verisimiliter ti
meri possit q̄ aliqua p̄ricula minima hostie
ibidē manserit adherēs. statim post sumptio
nē hostie vel ante si cōmode fieri possit. frice
t cū extremitate patene sup corpale illa ps na
si. mēti. vel illius quo tacta fuit hostia. Dein
de excutiat corpale sup patenā. ⁊ si aliqd
ibi appareat de hostia. sumat vel mittat in ca
licē. ⁊ sumat cū sanguine. ⁊ nihilomin⁹ post
ablutōem digitorū. discrete lauatur vel hūme
ctetur cū digito eadē ps rei contactet abster
gatur cū panniculo abster siue quo calix ab
stergi solet. ¶ Si cū veste aut alio cōfisi tētis
gerit excutiat pars illa sup patenā vel cor
porale. ⁊ agatur vt supra.

Capitulū vii.

vij **Q**uid agēdū si hostia psecrata p vētū v' ali
quo alio mō fuerit amota d' altari z amissa

Sol. Siat diligētissima pqsitio ad iueniēdū hostiā. q' si i
Dubitū uēta fuerit. reuerent' reponat. z pcedat in missa.

¶ Si vō iueniri n̄ possit. accipiat noua hostia. reiciat ca
nō z psecrēt. deū pcedat mō p̄neto. viii **Q**uid agēdū. si
cū sumēdū ē sac' m. corp' xpi miraculose appeat sub spē car
nis p' pueri l' aliq' alia. n̄ pueniēti hūane refectōi. **Solu.**

In tali cāu n̄ ē sumēdū. nec p' h' sacerdos efficit trāsgres
sōz pcepti. q' mādāt vt sacerdos psecrās sumere dēat psecra
tū. qz q' miraculose sūt. legib' n̄ subdūt. **Ar. iij** Resoluēs
septē dubia circa panē psecratū siue corp' xpi. p' sūptōez oc
currētia. i **Q**uid agēdū sit. si in sūptōe sūguis remaneat

ps hostie in fūdo calicis. **Sol.** Lauēdū ē ne ifūdāt vinū vt
cū illo sumat. qz si cū vino sumeret. ex q' vinū citi' descēderz
in stomachū z pueniret descēsuz illi' p' hostie. tūc iā solutū
essz ieiuniū. **Dubitū.** Et ita sacerdos n̄ ieiun' sumeret. qd

in h' cāu fieri n̄ dz. cū aliud z facile remediū h' i possit h' v'z. vt
digito psecrato ducat illa ps ad labiū calicis. z in sumat. po
stea digit' sugat z abluat cū vino. z illd et' sumat. ij **Q**uid
agēdū. si p' sūptōez sūguis repiāt aliq' pticle siue reliquie resos

lute d' hostia. **Sol.** Si certū sit q' sint resolute de hostia
psecrata. z repiāt aū sūptōez ablutōis. statim sumat. **¶** Si

p' sūptōez ablutōis repiāt. z sit aliq' ita mag' q' possit absqz
piculo tractari z rebuari. tūc rebuet vsqz ad primā celebra
tōez. i q' cū hostia sumat. nisi g'ue scādālū timeat' euenire ex

rebuatōe **¶** Si at oēs sint adeo pue q' absqz piclo tractari
z rebuari n̄ possint. tūc sumat. n̄ obstat q' pus sūpta sit ab
lutio. qz qdū sacerdos ē i actu pfectōis sac'ri z recollectōis

Capitulū. vii.

reliq̄ay. q̄c̄q̄o fit: d̄z fieri mox ⁊ icōtinēti. nllō actu p̄trario i
termedio. i. q̄i s̄l̄ sumerz oia añq̄ cēscat n̄ ieiun⁹. ¶ **Ubi** et
solutū cēt ieiuniū: n̄ obstarz. qz p̄ceptū d̄ p̄fectōe sacri mal⁹ ē
vt sup̄ patuit. ¶ **Cautū** tñ videt̄ vt añ ablutōez reliq̄e diligēt
p̄grāt ⁊ recolligēt atz sumant. ¶ **Si** x̄o dubiū sit vtz reliq̄e
iste resolute sint d̄ hostia p̄secrata l̄ n̄ p̄secrata. agat̄ vt d̄cm ē
cū hac tñ gñali itētōe ac p̄bitōe. si sint p̄secrate. iij. **Quid**
agēdū si p̄ sūptōez s̄guis repiat̄ aliq̄ hostia integra. **Sol.**
Si certū sit q̄ sit p̄siderata ⁊ repiat̄ añ sūptōez ablutōis sta
tiz sumi p̄t. l̄ rebuati. **Sicet** agēdū ē. si sup̄māserit aliq̄ ho
stia d̄ eis q̄b⁹ aliq̄ cōcauerit. **Si** p̄ sūptōez ablutōis iueniat̄.
rebuat̄ p̄viatico. l̄ se q̄nti celebratōe sūat̄: **Si** x̄o dubiū sit
an sit p̄secrata. agat̄ eod̄ mō. cū hac tñ p̄bitōe. si sit p̄secrata
iiij. **Quid** agēdū: si q̄s p̄ sūptōez corp̄is x̄pi statim patiat̄
vomitu. **Sol.** Reuerēt̄ recolligāt spēs p̄ais si discerni
possint. ⁊ reponāt̄ i sacratio. l̄ sumāt̄ ab aliq̄. si saltē assit ali⁹
q̄s ad sumēdū disposūt̄ absqz nauseat̄ ea i q̄b⁹ iuēte fuerint
spēs: p̄burāt̄. ⁊ cineres i sacratio recōdāt̄. v. **Quid** agēdū.
si q̄s p̄ sūptōez ex ifirmitate statiz emittat̄ p̄ secessū q̄d sūp
sit. **Sol.** Recolligāt̄ spēs. ⁊ fiat sicut i cāu p̄cedent̄ dubij
Dubiū. vi. **Quid** agēdū. si hostia p̄secrata ⁊ rebuata repiat̄
putrefacta. l̄ aliūde corrupta. **Sol.** Reuerēt̄ tractet̄. ⁊ i se
q̄nti mīlle celebratōe sūat̄ p̄ sūptōez s̄guis **Si** x̄o sumi nō
possit. recōdat̄ i sacratio vij. q̄d agēdū. si hostia p̄se. comesta
fuerit a bruto aiali. **Sol.** Si aial illd̄ statim p̄phēdi possit.
apiat̄ illd̄. ⁊ diligēt̄ p̄grāt̄. si aliq̄ spēs iueniri possint. q̄ si iue
niat̄. recolligāt̄ ⁊ recōdāt̄ i sacratio. **Corp⁹** x̄o aialis cōbura
Dubiū. i. tur. ⁊ cineres s̄l̄r recōdant̄.
Qd̄ ⁊ q̄le dēat̄ cē vinū. vt sit aptū ad p̄secrād̄

Capitulum.vii.

Sol.

Debet esse vi-
nū vit' de vua
expressum. Et
iō non p̄t hoc
sacramētū cō-
fici in

Vino

Aqua vinata
seu aqua sup
fusa sup acer-
uos vuar p̄
vinū exp̄ssuz qz nō ē vinū.
Agresto. i. suc-
co de vua im-
matura exp̄s-
so.

Aceto.

Malogranatay

Mororum

Lesaroy. qz non est vinum

Vitis adhuc in vua cōtento.

quia non est expressum de vua. vnde magis
habet rōem comestibilis: q̄ potabilis.

ij

Quid agēdum: si loco vini fuerit aq̄ vel ali-
liquor positus in eodem

Solu.

Si sacerdos hoc p̄cipiat ante consecratiōem
panis. ⁊ vinū habere non possit. missam bese-
rat imp̄fectay. Si aut̄ vinū habere possit. ef-
fundat priore liquorē ⁊ imponat vinū cū aq̄.
p̄cedat q̄z vlt̄erius nihil repetēdo. Si v̄o p̄ci-
piat post consecratiōem panis ⁊ añ p̄secratio-
nē calicis. ⁊ vinū nō possit habere: p̄cedat nī-
hilominus corpus xpi sumēdo absq̄z sangui-
ne. ⁊ missam terminādo. ¶ Sed si possit h̄re
vinum. effundat liquorē. ⁊ p̄pet calicem ⁊

Capitulum .viij.

supra. pcedatqz ad psecratōem calicis **I**nci-
piēdo ibi. **S**ilī mō. nihil repetēs de pus lectz
Si autē pcpiat hoc post psecratōem calicē
et an sumptōem atqz diuisionē hostie. tūc ef-
fundat illū liquorem in aliud vas. qui postea
ppter reuerētiā vbor psecratōis sup ipm
plator. mittat in piscinā **I**mponatqz vinū
aqua mixtū in calicē. q̄ facto. accedat ad con-
secratōem sanguinis reincipiēdo. ibi **S**imili
mō. et deinde pcedat more p̄suetō. **U**bivero
vinū haberi non posset. sumēdum est corpus
absqz sanguine. vt in casu pcedēti. **E**t ita etiā
in sequētibz agēdū est: si vinū haberi nō pos-
sit. **S**ed si hostia sit diuisa. et ps missa in ca-
licē: tunc caute extrahat illā partē. et reponat
sup patenā. et liquorez effundat in aliud vas.
quē postea sumat post ablutōem: vlt in sacra-
rio recondat. ppter reuerētiā hostie psecratē
imposite in ipm. **D**einde imponat vinū cum
aqua. et reincipiat vbi pus. pcedēdo ad conse-
cratōem sanguinis. **E**t qz illaps hostie q̄ ex-
tracta est de calice non p̄t bñ tractari ppter
humectatōem. ideo capiat aliā ptē hostie nō
humectatā. et cū vbis ac signis p̄suetis miz-
tat in calicē. ptē vō humectatā sumat cū alia
pte nō humectata. et pcedat vltēz more so-
lito. **S**i vō p̄dictū liquore pcpiat p̄ sum-
ptōem corporis. an tñ sumptōem et gustatōem

Capitulū .viij.

istius liquoris indebiti. tunc sicut pus extra
hat partē hostie missam in calicez. & reponat
super patenā. & faciat cū liquore vt pus. **I**m
ponatqz vinū cū aqua. & psecret sanguinem
reincipiēdo vt supra. **E**t vbi facienda sūt si
gna sup calicē cū hostia anteqz dī. & etiam cū
dicit. **P**ax dñi. &c. faciat signa illa absqz ho
stia sup calicē. **I**n ceteris pcebat more soli
to. tandē sumat ptē hostie humectataz & pos
tea sanguinē. & missam pficiat vt p̄suetū est
Sed si liquorē illū sumere inceperit. & ad
huc in ore teneat vel partim deglutierit. dñs
mō ps hostie in calice remāserit. emittat di
crete ex ore in aliud vas. & extrahat ptez ho
stie. & agat cū liquore & ceteris vt in casu p̄ce
benti. **S**i aut etiā prē hostie in os susce
pit non tū trāsglucierit. discrete & caute totū
emittat ex ore in calicē. deinde extrahat ptez
hostie vel pticulas ei⁹ si in pticulas resoluta
fuerit. & faciat in ceteris vt sup. **S**i x̄o ptē
hostie cū liquore sumpsit. tūc nisi graue scā
dalū timeat apponēda est alia hostia p̄secrā
da. & calix cū vino & aq̄ p̄pandus. & reincipiē
dū est a canone. & vtrūqz p̄siderandū atqz su
mendū. **S**i si ḡue scādalū timeat ex appositōe
noue hostie. tūc solū p̄paret calix cuz vino & aq̄. et
incipiat ab illo loco. **S**ili mō. & pcludat cum istis
v̄bis. hec quotienscūqz fecerit. in mei memoriāz

Capitulū vii.

facietis. et statim sanguis sic consecratus sumat
Nec obstat in istis casibus. solutio ieiunij. q^{ia} p^{re}ceptū de p^{er}fectiōe sacramēti maius est. q^{uam} p^{re}ceptū de ieiunio. vt supra dictū est. ¶ In omnib^{us} etia^z dictis casibus cū tali cantela et discretiōe agēdū est vt quantū fieri poterit. scandalū euideat. ¶ Vñ neq^{ue} hostia. neq^{ue} calix iterato eleuari debz. si pus facta fuerit eleuatio

Dubiū. iij. Quid agēdū. si impositū sit vinū corruptū.
Solu^o. Quia vinū corruptū speciē vini atq^{ue} substātiā amisit. sicut mutatio accidentiū demonst^{rat}rat. Ideo nō est p^{ro}secrabile. Cū ergo percipitur esse corruptū aliquo modo^{rum} exp^{re}ssio^{rum} in p^{re}cedēti dubio. agat vt ibidē expositū est.

iiij Quid agendum. si vinum non sit impositū calici. neq^{ue} aliquis alius liquor. sed dimissus sit vacuus.

Solu. Quamcito percipitur. imponendum est vinum aqua mixtum. et vlt^{er}ius procedendū.
¶ Si aut^{em} vinū haberi nō possit: et fuerit ante consecratōem panis. tunc missa deferatur imperfecta. ¶ Si x^{po} cōsecratio panis facta sit. p^{re}cedatur in missa vt circa secundū dubiū huius articuli tactum est.

¶ **Quid agēdū.** si vinū sit dispositum ad corruptiōem non tñ corruptū vt si ace^{re}scat. v^{el} sit p^{er}balū. aut fetidū. vel immundū. aut aliū consimilem habens defectum

Capitulum vii.

- Sol.** Si picipiat ante psecratōem calicis remouetur et apponatur vinū aptum. si haberi possit. Si autē haberi nō possit. vel si picipiat p^o cōsecratōem pcedat et pficiat officium.
- Dubiū. vi.** Ut in multo possit pfici hoc sacm.
- Solu.** Potest confici. sed nō dz si non sit defecatus vel purificatū. nisi necessitas cogat. q̄ cogere posset etiā exprimi de vua in calicē.
- vij** **Solu.** Utrum vino consecrando possint vne integre permisceri.
- Solu.** Hoc fieri nō dz qm̄ phibitū est. vt h̄r de cons. di. ij. dicim⁹. Neqz pmisceri debet mustū ex vua pressum in calicem.
- Dubiū. viij.** Ut pfici possit h̄ sacm in nectare siue vino pbito. aut p spēs aromaticas colato.
- Solu.** Quādiu natura et spēs vini manet. p̄t pfici: non tū fieri dz. nisi in casu necessitatis.
- Solu.** Utrum possit confici in vino puro absqz cōmixtione aque.
- Sol.** Potest. sed non debet. Vnde si sacerdos ante consecratōem dephendat aquā non esse cōmixtam. statim commiscere debet.
- x** **Solu.** Que et q̄lis dz eē aqua q̄ vino pmiscēda est.
- Solu.** **xi** Aqua. dz esse naturalis siue elemētaris et pura.
- Solu.** Quanta debeat aqua vino admisceri.
- Solu.** Tam modica dz imponi. vt vinum in sua natura et specie possit pmanere. Si em̄ a natura sua mutaretur: non posset confici. Vnde vna gutta aque quātūcūqz parua: dūmō debet

Capitulum .vi.

to tpe fuerit' imposita vt possit fieri; mixtio
sufficit. & p̄cipue si vinū sit debile

Dubiū. xi

Sol.

Qtrum sufficiat q̄ aqua fuerit admixta vi
no adhuc existenti in dolio.

Non sufficit. Quia em̄ cōmixtio illa sacra
mentalis est. Ideo fieri nō d̄z anteq̄ myste
ria inchoent. vel fiat prepatio ad inchoaduz
& ad tardius imminēte oblatiōe. vt possit fie
ri transmutatio aque in vinum.

xii **Q**trum quis licite possit non consecrare vi
nū. facta consecratione panis

Solu.

Non potest licite. perfecta em̄ debēt esse sa
cramēta. Christus aut̄ hoc sac̄m sub species
bus panis & vini instituit. vnde vtrūq̄ offer
ri. p̄secrari et sumi decet.

xiii **Q**uid agendū. si sacerdos dep̄hendat vinuz
esse p̄gelatū in calice cū vult consecrare

Solu.

Sacerdos curā adhibere debet vt resoluat.
vel p̄ applicatiōem prunaz. aut panni calefa
cti. vel manuū calefactaz aut p̄ infusiōē vi
ni calefacti. vt recipiat rōem actualē potus.
Si tamen non resoluere. nihilomin⁹ posset
confici. quia per congelatiōē natura vini nō
est corrupta. **N**oc tamen cauēri debet quā
tum fieri potest

Arti. v.

Resoluens octo dubia que circa vinū conse
cratum siue sanguinem christi ante sumpti
onem occurrunt:

Capitulum .viij.

Dubiū. j. Quid agēdum. si sacerdos post consecrationem recolat vel deprehēdat aquam non fuisse admixtam vino. vitrum videlicet adhuc debeat admiscere.

Solu.º. Nullo mō dz aquā vino psecrato admiscere qz sequerēt corruptio sacramenti ad min⁹ in aliqua pte. qđ cauēri dz. si fieri possit. Sz pcedat sine admixtione aque. Admixtio em̄ aq̄ nō est de necessitate psecratōis sz psecrāt.

Solu. ii Utz sacerdos sp̄ teneatur sumere sanguinē Quotiescunqz psecrat tenet sumere. nisi irremediabile impedimentū superueniat. Si tamen alius sacerdos non celebrans cōmunicandoumat corpus xpi. talis nō dz sumere sanguinē sed vinū non psecratū post sumptōem corporis.

Solu. iii Quid agendū. si sacerdos ex quacunqz causa non possit sumere vinum. et ita etiaꝝ neqz sanguinē sumere valeat.

Dubiū Si sacerdos sciat vñ pbabiliter timeat qđ nō possit absqz nausea et periculo vomit⁹ vñ alio inconuenienti. tātū vini sumere quantum ad psecratōem necessarium est: non debet celebrare: ¶ Et si missam inceperit et nondū consecrauerit corpus inceptā deferat. ¶ Si aut post psecratōem corporis et ante consecratōē sanguinis sentiat vel timeat se nō posse sumere sanguinē ppter nausēā ex inspectōe

Capitulum.vij.

vel oborevini psecrabi vel alio hmoi acccibē
te.nō dz psecrare sanguinē. Sed dz pcedere
sicut in illo casu vbi post psecratōem panis
calix dephendit vacu⁹ vel liquore nō psecra
bili parat⁹. ⁊ non ptyinū debitū haberi ad cō
secrādū. put tactū est superi⁹ articulo .iiij.in
solutōe secūdi dubij. ¶ Si vō post psecratō
nē sanguinis ⁊ pcpue circa tps sumptōis ei⁹
hoc sentiat vel timeat. tuti⁹ est q nō sumat.
sed reuerent atqz diligent reſuetvsqz ad p
ximā celebratōem. ¶ In qua post sanguinez
tunc psecratū ⁊ sumptū. sumat illū reſuatū.
iiij **Quid agendum.** si cuz sumi debet sanguis.
species vini sit congelata.

Solu.

Siat resolutio aliq modoꝝ tactoꝝ superius
circa dubiū. xiiij. articuli. iij. hoc tñ obſuato.
q nullo mō supinfundit vinū calefactū. ea
dē rōne quando dz admisceri aq vino conse
crato. vt circa pīmū dubiū hui⁹ articuli dcm ē.

Dubiū.v.

Quid agendū. si musca vel aranea aut aliū
hmoi ceciderit in sanguinem

Sol.

Animal illud caute dz capi. ⁊ diligent lauā
ri ⁊ cōburi. ⁊ ablutio cū cineribus in sacrari
um mitti. ¶ Et si absqz horroꝝ ⁊ periculo su
mi possit sanguis. sumatur more consueto.

Si autem propter horroꝝ vel periculum
vel timoꝝ vomitus sumi non possit. tunc
debet effundi in aliud vas ad hoc ap
e ij

Capitulum. vii.

tum. et cum reliquijs rebuari. Nihil enim abhominabile sumi debet occasione huius sacramenti. ¶ Et tunc ne sacramentum maneat imperfectum, de quo aliud vinum aqua mixtum in calice poni. vltterius procedi eo modo quo superius circa secundum dubium articuli. iiii. expressum est. scilicet quod ante vel post sumptionem corporis huius deprehendit:

vj **Q**uid agendum si sacerdos ante sumptionem sanguinis deprehendat venenum esse immixtum. ¶ Nullo modo debet sumere: nec alteri dare ne calix vite. vertat in mortem. Sed de infundere in aliud vas aptum. et vltterius procedere. modo in precedenti dubio expresso

vij **Q**uid agendum si sanguis effundatur per negligentiam non ex toto. sed in parte. aliquid stillauerit de calice.

Solu. Quocumque sanguis ceciderit extra calicem statim et reuerenter colligat discretiori modo quam fieri poterit. et in calicem refundatur

¶ Si autem colligi nullatenus possit. cito lambatur vel sorbeat aut sugat per sacerdotem. ne vel defluat. vel imbibat rei super quam cecidit. ¶ Nec obstat si nondum sumpsit corpus christi. quia necessitas hic cogit ut sanguis sumatur ante corpus. ¶ Vbi vero sacerdos non posset hoc tam celeriter facere. vel ubi de hoc graue scandalum timeretur si ipse hoc faceret. tunc potest et debet ministrans ad missam. si saltem sit de

Capitulum.vii.

spositus ab minus per veram contritiōem et
ppositum confitendi. et hoc facere. Et precipi
pue. si celebrans verbo vel signo id iubeat.
Et si ministrans non fuerit dispositus. potes
rit et debet hoc alius dispositus facere. etiam
si sit laicus. necessitate ab hoc cogente. Meli
us est em̄ id facere q̄ q̄ enormis irreuerētia
fieret sacramento. vtp̄ta q̄ canis vel aliud
animal incipiat lambere vel desuper minge
re. aut q̄ pedibus cōculcetur. aut alia hm̄oi
irreuerentia abominabilis contingat. ¶ Si
preterea sanguis ceciderit in terrā vel sup̄ ta
bulam aut aliud hm̄oi. post actiōem eorū q̄
iam dicta sunt. radat locus que tetigit. et qd̄
abrasum fuerit cōburat. et cinis intra altare
vel sacrariū recondat. ¶ Si aut lintheū alta
ris vnū v̄l plura tetigerit. fiat post sup̄dicta
trina lotio illius vel illoꝝ cū aqua mūda cali
ce supposito. vt in illū aqua ablutiōis recipia
tur. que postea sumat a celebrante. vel minis
trante: Si tamen p̄pter nauseam sumi nō
possit. recondat iuxta altare vel mittat in pi
scinā. ¶ Sic etiā agendū est. si super vestē cō
secratā sanguis ceciderit. vel illam tetigerit
Si hō vestem non consecratā tetigerit. post
trinā ablutiōem factā. rescindat illa ps vestis
et in altari vel in sacrario cū reliquijs repona
tur. vel cōburat. si sacerdoti hoc magis expe

Capitulū vij.

diens videat. et cineres recondant vt supra.

Clutum etiam est vt vestis illa nō assumatur in vsum porum. sed vel vestis psecrāda ex ea fiat. vel recondat. aut cōburatur vt supra

Simili modo agendū videt si sanguis tetigerit capillos vel barbā sacerdotis. Sienda est em ablutio vt supra et abrasio capilloꝝ vel barbe. et postea cōbustio vt supra. **S**i aut tetigerit caput vel faciē aut aliā partē corporis nudā sufficit qd diligenter et discrete lauet et de ablutione fiat vt supra.

Dubiū. viij. Quid agēdū si sanguis ex toto effūdat ita qd

nihil penit⁹ maneat in calice qd sumi possit

Solu.

Si de effuso aliquid recolligi possit. vltim⁹ bi vel sorberi aut sugi. agendū est vt in solutio⁹ pcedentis dubij tactū est. **S**i autē nullū istoz fieri possit. ne sacm maneat im⁹ perfectū. prepanbus est calix de nouo cuz vino et aqua. et vlti⁹ pcedendū est sicut in casu quo calix post psecratiōem corporis vacuus deprehendit. vel inepto liquore ppat⁹. vt superius. arti. iiii. circa resolutiones secūdi et qrti dubioꝝ expressus est.

Ar. vj.

Resoluens sex dubia que circa sanguinem post eius sumptiōem occurrunt.

i

Quid agendū sit. si sacerdos post sumptiōem sanguinis deprehendat aliquam guttam adherere in orificio calicis. vel exterius

Capitulū vij.

Solu.

in pede aut alia parte calicis.

Si certus sit q̄ illa gutta sit cōsecrata. q̄ vis
delicet scit se post preparationem calicis dili
genter absterfisse tam exterius q̄ etiaꝫ inter
rius ab illo loco vbi stat vinum infusuz: tunc
debet sumere illam guttam ante sumptōez.
ablutionis.

Dubiū

Et si autem sit dubius an sit consecrata su
mat sub hac generali intentione ⁊ conbitōe.
si sit consecrata. **E**t si vero certus sit q̄ non
sit consecrata. sumat cum ablutione. vel pos
tea vel abstergat. si exterius adhereat.

Quomodo aut̄ haberi possit p̄babilis cer
titudo in tali vel aliis casibus consimilibus.
patebit ex capitulo sequenti arti. i. circa reso
lūōem. xij. dubij ⁊ sequentium.

Ij

Quid agendum si post sumptionem sang
uinis deprehendat sacerdos aliquam guttā
vel liquorem speciei vini adherere casule vel
manipulo. aut alteri hmōi

Solu.

Si certus sit de consecratione istius gutte
vel liquoris. lambat vel sugat: ⁊ procedat vt
superius in solutione septimi dubij. articuli
precedentis dictum est

Et si dubitet. faciat hoc sub conditione. vt
circa precedens dubium dictum est. **S**i cer
tus autē sit q̄ non sit consecratus liquor ille

Capitulum .vii.

Dubiū. iij

vel gutta. tunc non est curandū de tali.
Utx statim post sumptōem sanguinis deat
fieri ablutio digitorū super calicē. **E**x quo em̄
adhuc in calice remansit aliqua spēs vini. vtrū
puta humor quidā siue humiditas sub qua
sanguis continet. tales spēs si vinū supinfun
dat. corrūpent et sic ibi desinet eē sanguis xp̄i
Quid igit agēdū. vt sumi possint absqz cor
ruptione.

Sol.

Circa hoc sac̄m. de possibilib⁹ agendū est. et
p̄ maiori reuerentia tanti sacramēti pueniē
tius. **N**on est aut possibile vt spēs sacramen
tales circa hui⁹ sacramēti celebratiōem. diu
manere possint incorrupte. immo necesse ē.
vt cito corrūpant. **C**um em̄ post sumptiōem
in stomachū descendūt. nō diu p̄sistere pnt in
corrupte. non solū ppter subsequētē debite
ablutiōis sumptōem. sed et ppter pmixtōem
humorū in stomacho etiā ieiuno p̄sistentiū.
Sic etiā in descensu ad stomachū si sint in
parua aut modica quātitate corrūpūt per
admixtōem humoris saliuālis. **E**t pari rōne
etiā in ore. p̄sertim cū post descēsum sanguis
adhuc remaneat in lingua et ore humiditas
sacramētales. quā humor saliuālis q̄ maior ē
corrūpit. **¶** **A**l extra quoqz hoc idē q̄nqz ne
cessario ptingit. **N**ā si post cautā etiā sangui
nis sumptōem non fiat abstergiō vel ablutio

Capitulum vii.

calicis. nihilomin⁹ humiditas in calice remanens per exhalatōem siue circūstātem aerē corrumperet et desinet ibi sanguis. ¶ **I**dem etiam ptingit circa exteriorē superficiē calicis in ea pte q̄ applicatū fuit interi⁹ labiū sacerdotis. Tertū em̄ ē. q̄ labio illo humectato humiditate sacramentali. etiā dicta per calicē tacta humectat. Sic itaqz cauere non potest. q̄n spēs ille sacramentales corrūpant. et desinat ibi esse sacramentū. ¶ **A**bijciēda est igitur penit⁹ omnis scrupulositas. vbi inenitabilis occurrit necessitas. Conueniētiōri tñ mō et decētiōri. vt diximus. agendū est. ¶ **E**t vbi occurrit difficultas. semp accipiendū est illō qd minus h̄z de piculo. Non aut videt nob⁹ pueniēs q̄ cuz lingua calix interi⁹ vel interi⁹ lambatur et ita humiditas illa sumat vel abstergat. p̄cipue ppter scandalū astantiū. Neqz facili⁹ h̄ posset fieri quo ad humiditatē q̄ adheret fundo calicis. Sic etiā nō videt pueniens mod⁹. vt cū digito humiditas illa abstergat. Oportet em̄ digitū postea abluere vel sugere. et vtrosqz mō spēs corrūperent. et nō possent puenire ad stomachū. Cū hoc etiā posset occurrere piculū. si videlicet humiditas sacramentalis subintraret inter vnguē et cutē digiti. vbi neqz ablui. neqz exungi facili⁹ posset. Ex h̄ etiā possent astantes attebdiari⁹ scandalizari prop̄

Capitulum vii.

multiplicem immissionem digiti in calicem
et alia huiusmodi. **C**onuenientius ergo hoc mo-
do agendum videtur. ut sacerdos cum dili-
gentiae cautela sic primo sumat sanguinem
de calice. ut nihil amplius quod per labia ex-
trahi possit in eo remaneat. eleuando sursum
vel erigendo pedem eius et declinando cōca-
uum ipsius versus faciem vel interlabia sumē-
do et sic tenendo. donec a fundo calicis tota
humiditas que defluere possit: defluat ad la-
bium calicis: diligenter tamen cauendo ne
aliquib decibat. Et inde sumat per attractōem
etiam cum anhelitu. Et postquā diligenter no-
tauerit. quod nihil amplius defluere possit. ab-
luat primo calicem. ne aliqd de sanguine ad-
herens remaneat in eo. et post sumptōem illi-
us ablutionis. abluat digitos super calicem.
ut sic et humiditas calicis et species panis si ali-
quid de illa in digitis remanserit. totalit ab-
luatur. deinde sumat. **N**on sit autem ni-
mis parcus in vino circa ablutionem. sed tū-
capiat. ut et os et labia que speciebus sacramē-
talibus fuerunt humectata. sufficienter ab-
lui possint. et ut etiam per labia sic abluta. pos-
sit ablui exterior pars calicis. speciebus sacra-
mentalibus prius humefacta. **V**alde autē
cauendum est. ne sacerdos sit nimis plius
in dicto modo agendi. ut non generet tedium

Capitulū .viij.

astantib⁹. Ne sit etiā in mō agēdi singular⁹
p̄tra morē ⁊ p̄suetudinē dioecesis v̄l religiōis
sue. vt astātes nō scādalizent de sua singula-
ritate. vel de alijs sacerdotib⁹ q̄ illā singula-
ritatē nō obsuāt. suspicātes eos errare.

Dubiu. iiii. Quid agēdū si sacerdos post sumptionē sa-
cramenti corporis vel sanguinis vigeat spua-
to vel tussi aut screatione

Solu.

Ante sumptōem ablutōis nullo mō expue-
dū est vel extussendū aut exscreandū. ne sic
spēs sacramentales. ⁊ p̄ p̄ns sac̄m ciciat. sed
sputū vel qd̄ vigeat ab tussim aut excreatōez
retineat vel trāsglutiat. ¶ Si aut̄ ex nimia
violētia h̄ fieri nō posset. expuat v̄l extussiat
vel exscreet in aliqd̄ vas aptū v̄l in calicez. si
aliud haberi nō possit. vel in panniculū mū-
dū. ⁊ postea materia illa si non appareant ali-
que spēs sacramētales in ea. cōburat. ⁊ cines
res reponant in sacrario. ¶ Verūtū si sacer-
dos ante inceptionem misse presentiat se ali-
qua tali passione violenter molestari. tutius
est vt a celebratione abstineat. ¶ Si x̄o post
sumptōnem debite ablutionis q̄ ⁊ os ⁊ labia
sint etiā sufficienter abluta. vigeat aliquo
p̄dictorum. q̄uis nō sit amplius periculū.
tamen p̄pter reuerentiā maiorē sacramēti.
bonū est vt abstineat quātū p̄r. quousqz ali-
um potum vel cibum sumpsit. Si tamen

Capitulum.viii.

nimis regatur: eiciat huiusmodi superflui-
tates ad aliquem locum ubi non conculce-
tur pedibus. vel habeat secum panniculum
in quem mittat

Dubiū
Solu.

Quid agendum: si post sumptōem sangui-
nis patiatur sacerdos vomitū: vel ex infirmi-
tate emittat per se cessum quod sumpsit
Sufficiens patet ex dictis. Si em̄ ibi non
possint deprehendi spēs sacramentales pa-
nis. ex quo species vini iam pmixte sūt alijs
humoribus ut neqz possunt discerni. quia for-
tassis corrupte: inuoluenda ē illa materia in
stuppam vel panno. & cōburenda. & cineres res

Sol.

Quid agendū: si sacerdos post sumptōem sanguinis deprehēdat ve-
nenū fuisse aut aial venenosū in calice il-
lub se sumpsisse. an scz liceat ei euomere.
Si per vomitū speret se liberari. & presertim
si medicus cōsulat licet ei euomere. Hoc ta-
men caute fieri debet in aliquo vas mūdū:
& si aliquę species sacramentales ibi appare-
ant recolligantur. & in sacrario reseruentur: re-
liqua vero materia comburatur. & cineres si
militer reseruentur.

Capitulum octauum de dubiis que circa de-
bitam formam consecrationis istius sacramēti oc-
currunt. duos complectens articulos.

Capitulum viij.

Ar. j.

Resoluens. xvj. dubia: circa formā consecra-
tionis panis occurrentia.

j

Que sit sufficiens et debita forma consecra-
tionis panis.

Solu.

ij

Forma est ista. **H**oc est em corpus meum:

Utz hec cōiunctio. **E**nim. sit de substātia for-
me. et de necessitate etiā pferenda.

Dubiū

Solu.

iii

Non est de substātia forme. **N**eqz de necessi-
tate consecratōis sacramēti. non tñ dz sciēter
omitti. **A**lioqñ sacerdos grauiter peccaret

Utz sacerdos si omissis omibz alijs q in mis-
sa dici solent. diceret solum predicta vba su-
per panem aptum consecraret

Solu.

Si ea diceret cū intentiōe consecrandi. tunc
psecraret. sed grauiter peccaret faciēs ptra rī-
tum et ordinatōem ecclesie. **U**nde in nllō ca-
su hoc faciendum est.

Dubiū

iiij.

Utz sacerdos consecraret si predicta vba vlt
aliqua eorum mutaret quantuz ad idioma.
proferendo scz in alio idiomate.

Solu.

Si p hoc intēderet inducere heresim vlt erro-
rē in eccliam. et formā ecclie abijcere tāqz inu-
tilem vel inefficacē. et suam introducere qsi
magis sufficientē et efficaciorē. non cōse-
craret. quia deficeret in intentione requisita ad
consecrandū. ¶ **S**i vero nullū predictoy in-
tenderet. sed consecrare fm intentōem eccle-
sie. tunc consecraret: sed grauiter peccaret. rīo

Capitulū .viii.

tum ⁊ ecclie institutōem non obſuans
¶ **Q**trum ſacerdos ſi addat aliqua alia verba
ad p̄dictam formam. conſecret.

Solu.

Si p̄ talē additōem mutet ſc̄atio v̄borū. vel
ſenſus orationis. ita q̄ diſtrahant app̄ia ſi
gnificatōe vel ſenſu. non fit conſecratio

Dubiū

Si v̄o mancant ſc̄atio ⁊ ſenſus fit conſecra
tio. Sed ſcient̄ ſic faciens grauit̄ peccat̄ rōne
qua ſup̄a. **S**i tñ interponerent̄ multa v̄ba
imptinentia per que reſolueret̄ continuitas
orationis. non fieret conſecratio

Dubiū. vi.

Quē ſacerdos ſubtrahens vel diminuēs ali
quid de p̄dicta forma conſecret.

Solu.

Si ſubtrahat̄ aliquod quattuor v̄borū que
ſunt de ſubſtantia forme: non fit p̄ſecratio.

Si v̄o ſubtrahat̄ vel omittat̄ aliqua ſylla
ba vel littera ex cuius ſubtractōe nō impedit̄
ſc̄atio vel ſenſus. ſicut p̄t contingere in vlti
ma ſyllaba vel littera dictōis. tunc p̄ſecratur

Diligent̄ tñ cauendū eſt ne fiat. **S**i aut̄
formidet̄ q̄ impedita ſit ſc̄atio v̄l ſenſus. tu
tius eſt vt forma a p̄ncipio repetat̄.

vij.

Qtrum incongrue p̄ferens verba conſecra
tionis: imperitia lingue. vel in aduertentia
vel alio h̄mōi conſecret.

Solu?

Si ex huiusmodi incōgruitate nō impediāt̄
ſc̄atio verborum: vel ſenſus forme conſecra
tionis capiatur. fit conſecratio. **S**cienter

Capitulū. viii.

viiij **Q**uā faciens grauit peccat rōne supius exp̃ssa
Dixit sacerdos faciens transpositiōem ṽb̃orū
consecrationis. consecret.

Solu?

Sola transpositio verborū non impedit con-
secratōem. sed tamen fieri non debet. ¶ **S**i
aut cum hoc variaretur sensus. tunc non fie-
ret consecratio. vt si interrogatiue diceretur.
Est hoc corpus meum ¶ **A**dvertendum tñ
circa dictas variatōes. vbi dictū est q̃ nō im-
pediunt p̃secratōem. hoc ṽx̃ esse: nisi quis p̃
eas intenderet inducere heresim vel errorem.
put tactū est in solutiōe. iiii. dubij p̃cedentis.

Dubiū

ix **Q**uā sacerdos faciens interuallum in p̃-
latione verborum consecret.

Sol.

Si parū faciat interuallū. vt puta si spuat
vel tussiat. vel aliud huiusmodi faciat. nō im-
peditur consecratio. ¶ **S**i vero magnū fa-
ciat interuallum. vt si postq̃ dixit. **H**oc est.
dormiat vel aliud faciat per quod continui-
tas orationis non recolat se dixisse.

Quid agendum. si sacerdos nō recolat se bi-
xisse verba consecrationis. vel alia que in ce-
lebratione huius sacramenti dici debent.

Solu.

Si certus sit se omisisse aliquid eorum que
sunt de necessitate consecrationis reincipere
debet a forma consecrationis. ⁊ cetera per
ordinem reiterare. ne mutetur ordo sacri-
ficij.

Capitulum. viii.

Si vō p̄babiliter ei se constet aliq̄d om̄is
fuisse quod non est de necessitate sacramēti v̄l
consecrationis p̄cedat v̄lterius sine reperōe.

Si aut̄ nullū istoz sit: sed solū non recolat
se dixisse. non debet ex hoc mente p̄turbari.
sed v̄lterius p̄cedere. Nō em̄ qui multa dixit
semp̄ recolit om̄iū que dixerat. Et in mul-
tum assuetis sepius non deliberat Ideo mi-
nus recoluntur

xj. **Q**trum sacerdos per p̄dictā formā possit
fit consecrare panem absentem

Solu?

Non potest. Ex quo em̄ forma in se continet
p̄nomen demonstratiuū. requiritur p̄sentia
materie consecrande.

Dubiū. xij. **Q**tr̄ per p̄dictā formā sacerdos possit cōse-
crare panē. in quacūq; quantitate fuerit.

Solu.

Potest. sed nō d̄z in maiori q̄ntitate p̄secrare
q̄z necessariū sibi videt̄ p̄ cōmunionē fideliū.

xij. **Q**tr̄ sacerdos v̄ba p̄secratiōis p̄ferēdo. cōse-
cret oēm panē p̄sentē in altari: siue sit extra
piridē vel resuaculū hostiaz siue intra

Sol.

Sacerdos p̄ illa v̄ba nullū panē etiā p̄sentē
p̄secrat. nisi sup̄ quē fert intentio ei⁹ p̄secran-
di. et oēm talē etiā consecrat. Vnde et omnis
alius panis quem non incendebat consecra-
re non est consecratus.

xiiij. **Q**tr̄ sacerdos apponens plures hostias p̄ po-
pulo cōmunicādo p̄secrādas et in ip̄a p̄latiōe

Capitulum .viij.

Solu.

xboꝝ nō dirigēs intētōez actualit̃ ad oēs sed solū ad illā quā in manu tenet. oēs psecrat. Si habeat intentōem vtualē ad psecrandū oēs. lz nō habeat actualē. oēs psecrat. De hac intētōe dictū est superi⁹ ca. ij. arti. iij. in solutione terciij dubij. ¶ Si aut̃ in psecratōe illi⁹ hostie quā manu tenet. oēs alias intēdat excludere. tunc nullam aliā consecrat. sed solū istam quam consecrare intendebat.

xy. Quid si sacerdos intēdat psecrare centū hostias siue pꝛiculas. tot hñs comunicādos. z apposite sint plures vel pauciores q̃ cētum. vtrum facta consecratione. omnes sunt consecrate. vel soluz aliquē aut nulle.

Solu.

Si expresse z distincte intēdat solū cētū psecrare cū exclusiōe pluriū z paucorū. tūc nulla consecrat. ¶ Si aut̃ habeat intētōem ad cōsecrandū oēs illas numeratas vel in locū psecranday positas licz erratum sit in numero. tamen oēs consecrant. ¶ Vnde cautum est vt sacerdos plures hostias consecratur⁹. omnes simul ante oculos ponat z intentōez nū q̃ dirigat ad numez intendēdo tot vl̃ tot cōsecrare. sed ad oēs ibi simul positas

Dubiū. xvi

Quid si multe sint hostie apposite etiā simul. vtp̃ta centū vel pluresz sacerdos intendat solum decem consecrare ex illis. vtrū aliquēz q̃ sint cōsecrate post platōez xboꝝ

Capitulum viij.

- Sol.** consecrationis.
Si determinate et distincte notet et discernat illas decem quas consecrare intendit, tunc illas solas consecrat. **S**i vero confusetur indistincte intendat consecrare decem, illas non notando et discernendo, tunc nullam consecrat.
- Ar. ij.** Resoluens, ij. dubia que incidunt circa formam consecrationis vini. (vini.)
- Solu.** ⁱ Que sit sufficiens et debita forma consecrationis. **F**orma est ista. **N**ic est enim calix sanguinis mei novi et eterni testamenti, mysterium fidei, quod pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.
- Dubiū. ij.** **P**trum omnia verba predicta sint de substantia forme, et necessario preferenda.
- Solu.** **S**icut hec coniunctio **E**nim, non est de substantia consecrationis panis. **I**ta non est de substantia forme consecrationis vini, non debet tamen scienter omitti.
- Solu.** ^{iiij} **Q**uid faciat hec dictio calix, in predicta forma. **S**ignificat liquorē vel sanguinem in calice. **A**ccipit enim figurate continens pro contento.
- P**ro solutione aliorum dubiorum que circa predictam formam occurrere possunt, notanda sunt ea que circa precedentem articulum de forma consecrationis panis dicta sunt. **C**onsilia enim dubia circa hanc formam consecrationis vini occurrere possunt. **E**t pariformes habent etiam solutiones.

Capitulū. ix. de intentione actione eorum que in missa dicuntur, sex includens articulos.

Capitulum.xi.

Arti.j. Premittēs diuisionē toti⁹ misse in ptes suas

Tota missa diuidit in qnqz ptes (as principales
In Prima premittitur prepatio ad digne pficiē
dum ea que agenda sunt

In Secūda fit oblatio eoz que sunt psecranda.

In Tercia fit consecratio eoz que sunt oblata.

In Quarta fit sumptio eoz que sunt psecrata.

In Quinta.reddiit grātiactio psūptoz pceptōe

Prima pars incipit ab **I**ntroitu misse. et finit
ante canticum offertorij.

Secunda pars incipit a **C**antico offertorij et finit
ante prefationem.

Tercia pars incipit a **P**refatione: et finitur ante
orationem dñicam.

Quarta pars incipit ab oratione dñica. et finit añ
antipho.post cōmunionem:

Quinta ps incipit ab **A**ntipho. q̄ vocat post cō
munio. et finit in p̄clusionē totius misse

Arti.ij Primā ptē subdividēs: intentōemqz ac rōez
singulorū que in ea dicunt. exponens.

Prima ps subdividit in duas pticulas. prepat
nempe in **P**rima affect⁹. q̄dupl^r. scz p **D**e
uotōem. p **H**umiliatōem. p **R**ectā intentōez
et p **G**ratie psecutōem. **D**euotio excitat per
Laudis iubilum. in **I**ntroitu.

Hūiliatio declarat p **M**iserie gemitū i lryrieley⁹
Recta intentio explicat per **C**elestis glorie p̄cen
tum. in **G**loria in excelsis.

Capitulum. ix.

Gratie psecutio postulat. p orois suffragiuz
in Collecta. **I**n scda prepat intellect⁹ du
plici⁹ scz dispositiue. p doctrinā pphetaruz z
apostolor. in Prophetia vel epla. p Vite p
fectū. in Graduali. p Spiritale gaudiū. in Al
leluisa: p Cordialem luctū. in Tractu.

Ar. iij.

Perfecte: p Euāgelicā lectōez in Euāgelio.
Per latholice fidei ptestatōez i Symbolo
Subdiuidens secundā ptē. cū declaratōe in
tenōis atqz rōnis eoz que dicunt in ipa

Secūda pars in tres pticulas subdiuidit: in
Prima premitit offerētium cū laude exul
tatio in vbis Spiritu humilitatis. **I**n
Secunda exprimit ipa oblatio. in his vbis:
Suscipe sancta. **I**n tercia petit oblati
onis acceptatio. oratione secreta.

Ar. iiii

Et qz ista erigūt erectiōem mentis ad deum
Ideo singulis pmittit Dñs vobiscū. Loco
cui⁹ cū oŕo secreta dicēda ē. p dicit. Orate fra
Merciā ptē subdiuidēs. z ex⁹ (tres. z c
plicās intētōem ac rōem illoz q in ea dicunt

Tercia ps subdiuidit in qnqz pticulas. **I**n
Prima pmittit p excitatōem populi ad de
uotidē. ppatio in qua Primo: pclusio oŕo
nis secrete expŕsse pñunciat. ibi. Per o. se.
Scdo. a sacerdote ppl's salutāt. ibi: Dñs vo.
Tercio. ppl's ad erectōem mētis incitat. ibi.
Quarto ad grās agē⁹ (Sursum corda.

Capitulum. ix.

bas exhortat. ibi. **G**ratias agamus.

Quinto. gr̃arũ actõis debitũ demonstrat. ibi.

Vere dignũ. **E**T In secũda subiũgit deuota
xpi laudatio. quo ad eius **D**iuinitatem. dum
concinitur cum angelis. **S**anctus. sanctus

Quo ad ei⁹ **H**ũanitatem. dũ p̃cinit cū pueris.

Tercia petit p̃secrãde mater. **(B**ñdict⁹.

rie bñdictio ⁊ acceptatio. vbi **P**rimo gñalit̃ p̃
mittit qđ petat: qñtũ ad **O**blatõem qđ d̃r. ibi.

Quãtũ ad **O**fferetes ⁊ eos. **(T**e igit̃:
p̃ qđ⁹ offert. qñ sal⁹ postulat. ibi. **P**ro eccle.

Quantũ ed eos quoz patrociniũ implozat.
in quoz etiã reuerentiã offert. ibi. **C**õmu.

Secdo specialit̃ ⁊ exp̃sse pcludit qđ p oblatõẽ
nẽ hostie impetrãdũ postulet. ibi. **H**anc igit̃.

In **Q**uarta pagit̃ p̃secratio. vbi **P**rimo effect⁹
consecrationis postulat. ibi. **Q**uam obla.

Secũdo: ip̃a consecratio p̃sumatur quantũ
ad corpus xpi. ibi. **Q**ui pridie.

Et quantũ ad sanguinẽ xpi. ibi. **S**ili mobo.

Tercio. rei p̃secrate p̃memoratio explicat. ibi

In **Q**uinta exp̃mit̃ x̃tur⁹. **(D**ñ ⁊ memo.
p̃secrati sacramenti postulatio. vbi **P**rimo p̃
mittit qđ petat quo ad gr̃am vbi petitur.

Primo acceptari sac̃m. ibi. **S**upra que.

Secũdo dari gratie donũ. ibi. **S**up̃plic.

Premittit̃ qđ petat qđ ab gl̃iaz. p̃ mortuis. ibi. **M**e
m̃eto et⁹. **Q**uo ad gl̃iaz p̃ viuis. ibi. **N**obis q̃z.

Capitulū. ix.

Secūdo petitio finit. et inducit mediator p quem
petita obtinere sperat. cū pcludit. p xpm dñz nrz. et
Tercio tot⁹ canon pcludit et oia circa pfectōez hui⁹
sacramēti pacta in xpm patr⁹ filiū reducunt. Et p
mo ea q sunt ex pte sacramēti. ibi. **Per quem.**
Secūda. ea que sunt ex parte personarū in sacramē
to operantiū. ibi. **Per ipm.**

Ar. v. Subdiuidēs quartā pte cū expositōne intentōis et
rationis singuloz que in ipa dicunt.

Quarta ps subdiuidit in duas pculas.

In pma pponit ad sumptōem sacri ppatio **Cō**
munis q sit per **Orationem** cōmunē scz dñicam.
vbi pmittit **Oratio** ibi. **Oremus.**

Q t psumptōis excusatio. ibi. **Precep.** Et ponit **Le**
lestis panis postulatio. ibi. **Panē** nr̄m q̄tidianū. et.

H it et p **Dēpcatōez** sacerdot⁹ puatam. ibi. **Libera.**

Et pacis concupiscentiā. que a **(nos que**
sacerdote populo optatur. ibi. **Pax** dñi.

Et a populo postulat. ibi. **Agnus dei.**

In missis tñ defunctorū vbi sacrificiū nō p pace p
senti sz futura rege offert. pax non postulatur

Specialis. q sit p puatā oī oem sacerdot⁹. vt cuz dē.

Dñe **Iesu xpi** fili dei viuit. et. v. aliqua aliam addit

N adiuersi diuersas vel p sua deuotione. vel p loz
corum p̄suetudine addunt

In secūda subiūgit sacri sumptio a sacerdote. qui
post puatā oī oem sacm sumit. ad qd dē esse disposit⁹
tñs mō superi⁹ ca. vi. arti. j. exposito. Et ab illis qd

Capitulū .ix.

per sacerdotem dispensatur.

¶ Omūniter etiā consueuerūt celebrātes post sacramentoz perceptiōem quādam puatas orationes dicere pro gratiarū actione.

¶ Et quidā dicūt. Corp⁹ dñi nři ihu xpi. .zc. Quod ore sumpsim⁹. .zc. Quasdā alias speciales orones. put eos deuotio vel cōsuetudo puocat qđ discretioni vniuscuiusqz relinquīt. Verūtū meli⁹ videt̃ vt nihil vocalit̃ proferat̃ pter ea qđ in libro missali p̃tinent. s̃m qđ dictū est superi⁹ ca. vi. arti. ij. in resolutione secūdi dubij. ne p̃ h̃mōi x̃ba p̃misceantur discontinuentur et interrumpant̃ ea que ex institutione vel consuetudine ecclesie dicenda et p̃ferenda sunt. Sed (vt ibidem tactum est) si quis habeat affectū ad aliqua alia dicendi. dicat in corde per cogitationem et deuotam meditationem. Si em̃ et talis permixtio. interruptio. et discōtinuatio vitabitur. et affectus desiderio suo non frustrabitur.

Arti. vj Quintam partem subdiuidens. intentio nemqz ac rationem illorum que in ea dicuntur explanans

¶ Quinta ps subdiuidit̃ in tres p̃tulas
In Prima sit accepti beneficij p̃memoratio: per Antiphonam post cōmunionem. que cum quadam leticia canitur.

In Secūda reddit̃ p̃cepto bñficio gr̃arū actio p̃ orōem sacerdotis que cōplenda d̃r.

Capitulum.x.

In Tercia ꝑcludit totius misse ꝑsumatio.
 Per hꝫba **I**te missa est. **U**bi choris ꝑlꝫ
 minister grꝫs agens. **R**ndet. **O**eo gratias
Uel ꝑ hec ꝫba **B**ndicamꝫ dño. **U**bi chorꝫ ꝑlꝫ
 minister rndet **O**eo grꝫs. **U**el ꝑ hꝫba **R**ede
 scat in pace. **D**efunctꝫ requiē optas. rñ. **A**men

Caplm. x. de rōne et significatiōe eorū que in
 missa et circa eā aguntꝫ cū breui epilogo et cōclusio
 ne totius operis duodecim articulos cōprehēdēs

Arti. j. Enumerās ea q̄ in missa ⁊ circa ipam aguntꝫ.

	j	L otio.
	ij	A thurificatio.
	iiij	A ltaris osculatio
	iiij	S acerdotꝫ ꝫsio ⁊ ꝑpli ꝑ eū salutaꝫ
I n missa ꝑcipue	v	B estus variatio
solenni atqꝫ circa	vj	M ultiplices ꝑ cruces signatio.
eā. decē gñalia ꝑn	vij	H ostie fractio.
cipaliter occurrūt	viii	P artis hostie in calicem missio.
peragenda.	ix	O sculi pacis traditio.
	x	V ini non ꝑsecrati sumptio.

Ar. ij. **E**xponēs rōem atqꝫ ꝫcatōez ꝑmꝫ ꝑncipalis.
 qđ circa missam ⁊ in ipa occurrūt pagendum

Trattandū reuerentꝫ ipm sacꝫm.
 ꝑciōsa em tractare nō ꝑsueuerunt
 hōies. nisi manibꝫ ꝑus lotꝫ. **N**ñ in
 decens esset: qđ tā ꝑciōsum ⁊ taz
 nobile sacramentum.

Lotio **M**anūū añ
 missam. fit

Capitulum.x.

- ad tractandū q̄s accideret manib⁹ q̄
de facili inquinant illotis.
ij Incitandū celebrantē ad deuotio-
nē ⁊ internā purificatiōez. quaz ins-
tendere debet.
iij Insinuandū q̄ oblatur⁹ hostiam
lachrymis cōpunctiōis lauare de-
bet p̄us conscientiam

iiij Significādū illā interiorā mūdifi-
catōem. **U**n sacer **D**yonisi⁹ d̄t. q̄ extrema
tū ablutio. sc̄at ablutiōem etiā minimis pec-
catis. **H**oc namq; etiāz representabat ablu-
tio sacerdotum in veteri testamento.

An oblutiōem vel p̄secratiōem sit ad ampliorē re-
uerentiā sacr̄ exhibēdā cū iā offerri. ⁊ p̄secra-
ri d̄nt. **E**t ad deuotiōem ⁊ puritatē incitādaz.

Et ad **E**mundatiōem a peccatis significādū.

Lotio **D**igitorū in missa. fit post sacr̄i sumptiōem
p̄pt̄ **S**acramēt̄i reuerentiā. ne p̄ t̄ti sacr̄i cō-
tactū. digitū ablut⁹ statiz alia n̄ sacrata t̄gāt
Propt̄ piculi cautelā vt si aliqd̄ de sp̄ib⁹ sacra-
mēt̄alib⁹ remāserit adherēs digit⁹ p̄ ablutiōez
Propt̄ mūdicie retinētiā (collatur.

Significat em̄ hec ablutio. vt sacerdos q̄ p̄
sacramēt̄i p̄ceptōem p̄sumit esse mundatus
post celebratiōem mūdiciā retineat. ⁊ a reci-
diua iniquatione sibi caueat.

Rōem ac sc̄atiōem secūdi p̄ncipalis qd̄ circa

Tr.iii.

Capitulū .x.

missam ⁊ in ea agitur: declarans

i **C**onsecratio añ missam: ⁊ in ea fit ppter
sacri reuerētiā: vt scz pthur? bonū odorē ex
pellat si qđ mali odor? ibi fuerit qđ horrorem
puocare posset.

ii **P**ropt̃ Diabolice malignitat? repulsaz. nevis
delz ille malign? aliqd ptra sacrificiū vel ces
lebrantē machinari vel facere possit. **N**mōi
em̃ fumo omne gen? demonioy extrudit.

iii **P**ropt̃ Deuotōem ⁊ oīoem celebrant? ac ass
stentiū scandā. que p ipos ad deū dirigit

iiii **P**ropter Effectum gratie rep̃sentandū. qua
sicut bono odore christus repletus fuit

Ar. iij.

Explicans rōem ⁊ scātōem terci? pncipalis
quod circa missam ⁊ in ipa agitur.

i **A**ltaris osculatio añ missaz ⁊ in ipa fit ad sa
cramēti psecrādi. tractādiz sumēdi reuerētiā

ii **H**o celebrant? amorē erga xpm excitādum.

iii **A**d Dilectōem inter xpm sponsum ⁊ eccliaz
in sponsam representādā.

iiii **H**o Detestabilē iude pbitor? osculatiōez sū
gnificādā. p̃sertim quo ab illā osculatiōez que
fit post sacramenti eleuatōem. cu? dī. **E**x hac
altaris participatione: ⁊c.

Ar. iij.

Quarti pncipalis qđ in missa agit. rōem sū
gnificatiōemqz exponens.

Sacerdos ad pplm **V**ersio q̃ntuplex. q̃ntu
plicem manifestatiōem xpi in die resurrectio

Capitulū .x.

nis sue factam. representat.

Salutatio que fit **S**eptē vicib⁹ (In quibus videlz cū se vtit ad populū: & bis cū se nō vtit vt cū dē in pfatione. **D**ñs vobiscum. **E**t post hostie fractōez. **P**ax dñi sit sp̄ vobiscu) septi formem spūs sancti grām fecit

Arti. v.

Explanans rōem ac beatōem quinti pncipalis quod in missa agitur

Gestus pncipalis variatio est sextuplex.

i **B**rachioꝝ extensio. que signat **E**xtenitiōem brachioꝝ christi in cruce.

ii **E**levatio. q̄ signat **D**irectiōem oꝝis ad deū.

iii **C**ōiunctio manūū. q̄ signat **C**ōiunctiōem cordis cū ore. or̄ cū ope. fidei cū opib⁹ charitatē.

iiii **C**ancellatio manūū. q̄ signat crucifixiōez sue affectiōem christi in cruce

v **D**igitoꝝ scz pollicis cū indice copulatio. q̄ fit **P**ropter sacramēti reuerētiā & periculi causā. nē si aliq̄ pticula digiti adhererit. dispendat **A**d significandā copulatiōem capitis cū mēbris. id est christi cum ecclesia.

vi **C**orporis inclinatio. q̄ fit ad **R**epresentandā humilitatem & obedientiam christi ex quib⁹ passionem suscepit que fit ad **I**ncitandum celebrantem & assistentes ad humilitatez & deuotionem.

Ar. vii.

Rationem & significationem declarans sexti pncipalis quod in missa agitur.

Capitulum.x.

Multiplex signatio p cruces: sit ad representandū modū & ordinē dñice passiōis. **E**t qz illa passio qbus dā gōib⁹ fuit pacta. **Q**uedā em passiōis ptes crucifixionē pcesserunt & qdā in cruce summate sunt. **I**deo etiā qdam cruces fiūt ad representandū ea q passus est dñs ante crucifixionē. vt ille q fiūt añ psecratōez **Q**uedā vō fiūt ad representanduz ea q in cruce vel post crucē facta sunt: sicut ille que fiunt post consecratōem.

Perlicitur aut ista significatio p decem vices.

i **C**ruce **T**riplici sub illis verbis. **N**ec dona. **N**ec munera: **N**ec sancta sa. **A**d representandū **T**raditōez xpi factā a dō p̄re. iuda. iudeis **ii** **C**ruce **T**riplici sub illis v̄bis **B**ndictā **A**lcriptā **R**atā. ad presentandum.

Venditōez pfectā a sacerdotib⁹. scribis phariseis. v̄l veditōis p̄ciū scz triginta denarioz.

Vbi additur duplex crux sub illis verbis **C**orpus **A**d representandū **J**udam venditorem **S**anguis **A**d representandū **C**hristū venditū.

iiij **C**ruce vnica in p̄secratōe **C**orpi sub illo v̄bo **B**ndixit. & **S**anguinis et sub illo verbo **iiiij** **A**d representandū **P**resignifica **B**ndixit tōem passiōis xpi factā in cena p hui⁹ sacra^mēti institutōem s̄b specie panis et s̄b specie vini. **V**el passiōē xpi in corpe & in anima

v **C**ruce quintuplici sub illis verbis **H**ostia pu

Capitulum. x.

- ra.** **P**ostiā sanctā. **P**ostiā immaculatā. **P**ad
nē sanctū. v. et. **C**alicē sa. ppe
Ad representādū qnqz plagas siue vulnera
quinqz pncipalia corporis xpi
vi **T**riplici sb illis verbis **C**orpus. et sanguinis
sump. **C**um benedictione
Ad representādū **C**orpus xpi extētiōez. **S**an
guinis effusiōē **P**assionis fructum.
vii **T**riplici sub illis verbis. **S**anctificas. **D**iuis
Ad representādū triplicē (ficas. **B**ndicē.
xpi oēm in cruce. scz p **P**ersecutoribz. p **P**ro
Liberatōē a morte. et p **A**dēptionē glie.
viii **C**ruce **T**riplici sb istz vbis. **P**er ipm. **E**t cum
ipo. **E**t in ipo.
Ad representādū tres horas quibz xps pepen
dit in cruce: qz ab hora sexta vsqz ad nonam.
ix **D**uplici sb illis vbis. **D**eo pfi omnipotenti **I**n
vinitate spū sancti. **A**d representādū sepatōem
Triplici sb illis vbis. **P**ar (aie a corpe
dñi. sit semp vobiscum. **A**d representādū xpi
resurrectōem tertia die factam
Exponēs rōez ac scatiōez septimi pncipalis.
Postie fractio fit ad obfuerādū formā quaz
xps circa pfectōem huius sacramenti tenuit.
Ipe em panem fregit.
Ad representādū **P**assionē xpi in qua corpus
eius vulnerationibz fractū siue diuisum fuit
Ad distinctiōem corporis christi mystici fm

Ar. viij.

Capitulū. x.

diuersos status eius.

Ar. ix.

Circa missionē ptis hostie in calicē aduertendū: q̄ hostia fran̄it̄ p̄mo in duas medietates. ad designandū duplicē statū p̄destinatorū. scz eoz qui sūt in eterna gloria. ⁊ in temporali miseria. **I**sta nāqz medietas q̄ ⁊ manu dextra sup patenā indiuisa collocat̄. sc̄at p̄destinatos q̄ iā adepti sūt beatitudinē. que per dextram intelligitur.

Alia x̄o medietas q̄ in sinistra retinet̄ diuidit̄ in duas ptes q̄z vna medietati sup patenā iungit̄. ⁊ sc̄at illos duos q̄ sunt in purgatorio. q̄ quidez l̄z beatitudine nondū habeāt: sunt tñ certi de ea.

Quaz altera q̄ post hāc diuisionē in dextra tene tur mittit̄ in calicē ⁊ signat p̄destinatos adhuc in h̄ secl̄o viuētes. q̄ quīs de beatitudine habēda certi nō sint. illā tñ x̄tute passiōis ⁊ sanguis x̄pi p̄se- q̄nt̄. l̄z p̄ multas tribulatōes. q̄ p calicē sc̄ant̄.

Ar. x.

Assignās rōem ⁊ sc̄atōem noni p̄ncipalis. **P**ost q̄ sacerdos dixit. **A**gn⁹ dei. ⁊. osculat̄ libꝝ v̄l altare vel aliū s̄m p̄suetudinē loci. **E**t deinde ministꝝ vel imaginē vel tabulā p̄ eundē sibi porrectā q̄ vltēr⁹ exhibet̄ alt̄atib⁹ osculāda. **P**rimo iō. vt celebrās nō solū cū deo pacē. s̄ ⁊ cum p̄mo se h̄re p̄stet̄. **S**c̄do iō. vt alij osculātes p̄fiteant̄ se esse p̄iunctos in vnitate fidei. p̄ x̄pm in ara cru- cis immolatum.

Ar. xi. **R**ōem ac sc̄atōem decimi p̄ncipalis exponens.

Capitulū .x.

Post cōmunionē ⁊ calicē ac digitorū cū vino ablus
tōem. sumit illd vinū **P**rimo iō: vt reliq̃e specier
sacramētallū si q̃ in ore remāserint cū illo trāsglu
tiant. **S**cdo. vt p h̃ f̃cet q̃ sacerdos beinceps ma
nere debeat mund⁹. ⁊ seruare saporē ac odorē vi
ni. **C**ōpunctōis ⁊ tristicie: in **C**orde. **S**atiariū acti
onis ⁊ leticie. in **O**re

Ar. xij. **R**ecte puerlatōis ⁊ iusticie. in **V**ita ⁊ opere
Superius determinata breuiter epilogans. et h̃
Quā q̃ circa officiū misse quo **C**opus p̃cludēs
ad ministrū celebrādi locū. tps. ac cetetera in sūma
rio hui⁹ opis annotata. dubitatōem ingerere p̃nt
Nō cōpēdio sufficientē resoluta putam⁹. **N**ā si aliqua alia
occurrāt: ex his q̃ diffinita sunt diligētē p̃siderat⁹. de faci
li solui p̃nt. **S**ollicite p̃terea curet ille p̃ cui⁹ negligē
tiā defect⁹ aut error aliq̃s cōmissus fuerit. vt debitā sup
illo p̃niam agat. **E**t q̃ iuxta sacrorū canonū p̃stitutio
nes qdā defect⁹ specialē exigūt satisfactōez. tutū est vt in
casib⁹ difficilib⁹ p̃lat⁹ supior p̃sulat⁹. cui tales sunt rebus
di. **N**ō liceat benign⁹ lēctore. doctores diuersos circa q̃
dā in supiorib⁹ determinata nō vniformit sed sepi⁹ p̃tra
rie sentire. vñ fieri nō potuit vt singulorū sentētias imita
remur. **S**z h̃ nobis suffecisse videt⁹. vt omī affectū ad opi
nātes secluso. id qd nobis veri⁹ aut mag⁹ p̃gruū vel tuti
us visum est diffiniuerim⁹. ad gl̃iam **I**hu xp̃i: q̃ cū p̃re ⁊
sp̃s sancto viuūt ⁊ regnat in secula seculorū. **A**men.
Impressum **D**elf. Anno
dm̃. **M**.cccc.xcviij.

